

LUNDS
UNIVERSITET

Språk- och litteraturcentrum

Översättarutbildningen

EXAMENSARBETE VT 2018

MASTER I ÖVERSÄTTNING

Specialisering i engelska

VARSÅGOD

En kartläggning och analys av
översättningsmotsvarigheter till
språkhandlingsmarkören *please*

Författare:

Anni Bjervås
anni.bjervaas@outlook.com

Handledare:

Marie Källkvist

Sammandrag

Föreliggande uppsats undersöker översättning mellan svenska och engelska av språkhandlingsmarkören *please*, vilken är knuten till språkhandlingen request och i detta språkpar utgör vad Tirkkonen-Condit (2004) benämner *unik enhet*. Undersökningen avser att svara på vilken effekt språkhandlingsmarkörens status som *unik enhet* kan få på språkhandlingsassociationer i översättningen av dialoger. Materialet utgörs av två delkorpusar, som båda består av segmentpar hämtade ur dialoger ur e-böcker inom den skönlitterära genren deckare. Den ena delkorpusen består av segment hämtade ur svenska källtexter samt tillhörande engelska måltexter, och den andra delkorpusen består av segment hämtade ur engelska källtexter samt tillhörande svenska måltexter.

Undersökningen inleds med en kartläggning av de översättningslösningar som återfinns i materialet. I denna kartläggning delas översättningslösningarna in i de tre kategorierna *språkhandlingsmarkör*, *språkhandlingsstrategi* samt *naket segment*. Språkhandlingsmarkörerna kategoriseras sedan efter *lexikal kärna*. Kartläggningen åtföljs av en diskussion och analys av de lokaliserade översättningslösningarna. Denna analys bygger främst på Bakers (2018) teorier om översättningen av enheter som saknar målmotsvarighet. Även teorier av Jiang (2012), Ngobo (2015) och Morini (2013) används dock som jämförelsegrund.

Resultatet visar att de språkhandlingar som de svenska markörerna är knutna till inte är identiska med språkhandlingen request vad gäller språkhandlingsvillkor. Detta är helt i enlighet med Morinis (2013) påstående att källspråksenheter med starka interpersonella betydelsekomponenter aldrig har identiska motsvarigheter i målspråket. I föreliggande undersökning framkommer dock att den vanligaste översättningslösningen i materialet är *ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse*. I språkriktningen svenska→engelska utgör emellertid även *tillägg* en vanlig översättningslösning, och i språkriktningen engelska→svenska är *utelämnning* en vanlig översättningslösning. Det tyder på att frekvenskillnader mellan de båda språkens markörer har betydelse för varför *please* utgör en *unik enhet* i detta språkpar.

Engelsk titel: Please – a description and analysis of the translation equivalences of the speech act marker *please*

Nyckelord: Please, språkhandlingsmarkör, språkhandlingsteori, språkhandlingsvillkor, unik enhet

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
2	Språkhandlingar, språkhandlingsmarkörer och översättning	7
	2.1 Speech Act Theory	8
	2.2 Språkhandlingen request	9
	2.2.1 Språkhandlingsmarkören <i>please</i>	11
	2.3 Svenska språkhandlingar	13
	2.3.1 Svenska språkhandlingsmarkörer	15
	2.3.2 Svenska språkhandlingsstrategier	18
	2.4 Översättning och pragmatik	18
3	Metod och material	23
4	Kartläggning av översättningsmotsvarigheter till språkhandlingsmarkören <i>please</i>	27
	4.1 Språkhandlingsmarkörer respektive markörlösa segment som översättningsmotsvarigheter till <i>please</i>	27
	4.2 Kartläggning av språkhandlingsmarkörerna utifrån lexikal kärna	29
	4.3 Kartläggning av språkhandlingsstrategier som översättningsmotsvarigheter till <i>please</i>	36
5	Analys av och diskussion om översättningslösningar	39
	5.1 Språkhandlingar i engelskan och svenskan	39
	5.2 Kategorisering av översättarnas lösningar	40
6	Slutord	48
	Litteraturlista	50
	Bilaga 1 Studiens markörer	53
	Bilaga 2 Korpus	54

1 Inledning

I denna studie undersöks översättningen av språkhandlingsmarkören *please* i de fall då den förekommer i dialog och riktas till en eller flera specifika mottagare. Fokus i studien är översättningen av den prototypiska användningen av denna språkhandlingsmarkör; med andra ord användningen i kommunikationssituationer där avsändaren genom att begära att mottagaren ska utföra en specifik handling begränsar den senares handlingsfrihet. Svenskan saknar en markör med samma pragmatiska funktioner som *please*, vilket tydliggörs av att både Norstedts (2010–2014) och NE (2016) ger ett flertal översättningsmotsvarigheter. Det innebär att i språkparet svenska↔engelska kan *please* anses utgöra vad som i översättningsvetenskapen ibland kallas *unique item* (hädanefter *unik enhet*). Konsekvensen blir även att den översättare som vänder sig till en ordbok för att söka översättningsmotsvarigheter till *please* inte möts av tydliga översättningsalternativ, utan i hög grad själv tvingas värdera både kotext och kontext i sitt sökande efter en passande översättningslösning. Den här uppsatsen avhandlar vilka konsekvenser denna brist på översättningsmotsvarigheter får i den översatta texten. Den övergripande frågeställningen är:

Vilken effekt kan språkhandlingsmarkörens status som unik enhet i språkparet svenska↔engelska få på språkhandlingsassociationer i överföringen av dialoger?

Syftet är att bredda bilden av hur skillnader mellan olika språk och deras språkhandlingar kan påverka översättningslösningarna, vilket undersöks i skönlitterära verk med starka interpersonella element. För att besvara denna fråga har sju delfrågor tagits fram. De sex första frågorna syftar till att kartlägga de käll- och målmotsvarigheter till *please* som återfinns i undersökningens korpusar. Utifrån den sjunde frågan undersöks sedan hur eventuella språkhandlingsskillnader i språkparet svenska↔engelska påverkar de använda översättningslösningarna.

1. Vilka lexikala och grammatiska konstruktioner utgör målmotsvarigheter (engelska→svenska) till språkhandlingsmarkören *please*?
2. Vilka lexikala och grammatiska konstruktioner utgör källmotsvarigheter (svenska→engelska) till språkhandlingsmarkören *please*?
3. Hur ofta kan det sägas finnas mål- eller källmotsvarigheter till språkhandlingsmarkören *please*?
4. Hur skiljer sig källmotsvarigheterna till *please* från språkhandlingsmarkörens målmotsvarigheter?

5. Hur ofta översätts de svenska språkhandlingsmarkörer som förekommer i studien till *please*?
6. Till vilka språkhandlingar associeras käll- och målmotsvarigheterna till *please*? Skiljer sig dessa språkhandlingar från *please* vad gäller språkhandlingsvillkor?
7. Vad innebär skillnaderna i språkhandlingsassociationer för översättningslösningarna?

Materialet utgörs av två för undersökningen särskilt sammansatta delkorpusar bestående av segment ur skönlitterära dialoger hämtade ur e-böcker inom genren deckare. Genren har valts på grund av de starka interpersonella elementen. Korpusen är både kontrastiv och parallell; den inbegriper måltexter översatta från brittisk engelska till svenska, samt tillhörande källtexter (delkorpus engelska källtexter→svenska måltexter), och måltexter översatta från svenska till brittisk engelska, samt tillhörande källtexter (delkorpus svenska källtexter→engelska måltexter). Dessa delkorpusar möjliggör inte bara en jämförelse mellan svenska målmotsvarigheter, utan även en jämförelse av svenska käll- och målmotsvarigheter¹.

En välbetänkt beskrivning av de faktorer som karaktäriserar språkhandlingsanalys återfinns hos språkvetaren Ledin (2017:102–103); området skiljer sig från andra analysområden eftersom elementet som analyseras befinner sig i gränslandet mellan grammatikens fält och pragmatikens fält. Ett yttrande föds enligt Ledin precis där satsen, språkhandlingen och situationen möts. Språkhandlingens form avgörs därför av kommunikationssituationen, vilken inbegriper både kotext och kontext, således både en inomtextuell och utomtextuell verklighet. Föreliggande undersökning ämnar dock inte fastslå vilka språkhandlingar som utgör de analyserade dialogpartierna (dvs. segmenten i delkorpusarna). Fokus ligger istället på de språkhandlingar som de svenska översättningsmotsvarigheterna associeras till. Av detta skäl är inte kontexten nödvändig för analysen, och delkorpusarna utgörs därför av kontextlösa segment.

Uppsatsen är upplagd enligt följande: i avsnitt 2 beskrivs språkhandlingsfältet kort. Här redogörs även för relevanta språkhandlingsdefinitioner och översättningsteorier. Därpå följer en beskrivning av metod och material i avsnitt 3. I avsnitt 4 redovisas en kartläggning över delkorpusarnas svenska översättningsmotsvarigheter till *please*. Kartläggningen är till stora delar pragmatisk, men i enlighet med det Ledin (2017) beskriver ovan är det även nödvändigt

¹ Med *källmotsvarighet* avses den enhet som utgör översättningsunderlaget och med *målmotsvarighet* avses den enhet som utgör översättningen. Om *please* översätts till *tack* utgör exempelvis *please* källmotsvarigheten och *tack* målmotsvarigheten. Om *tack* översätts till *please* utgör istället *tack* källmotsvarigheten och *please* målmotsvarigheten.

att till viss del beakta grammatiska aspekter i denna analys. I avsnitt 5 diskuteras sedan översättningslösningarna utifrån de översättningsvetenskapliga teorier som beskrivs i avsnitt 2.5. Uppsatsen avslutas med ett slutord, vari undersökningens resultat sammanfattas och framtida forskningsfrågor presenteras.

2 Språkhandlingar, språkhandlingsmarkörer och översättning

Forskningsfältet språkhandlingar är stort och på många sätt oöverblickbart. En av pionjärerna inom området, Austin (1975), hävdar att när det gäller vissa yttranden beskriver de i rätt situation inte en handling utan *utgör* den: det är alltså fråga om en språkhandling. Dessa yttranden kallar han för performativa. Austin myntade även begreppen *illokut* och *perlokut* (se avsnitt 2.2), begrepp som Searle (1969) senare byggde vidare på. Fokus i Searle och Austins analyser låg dock på enskilda yttranden. Dessa klassiska ingångar till språkhandlingar har därför ifrågasatts i senare forskning som visar på vikten av att ta hänsyn till kontexten i språkhandlingsanalysen (bl.a. Silverstein, 2009). En annan kritik som framförts är att alltför stort fokus i Searles och Austins analyser ligger på den illokuta kraften, trots att forskning visar att den perlokuta effekten är avgörande för hur språkhandlingar kategoriseras av talarna själva (bl.a. Holtgraves, 2005).

Ett av de största och första projekten vari språkhandlingar studerats ur ett interkulturellt perspektiv kallas CCSARP-projektet (Blum-Kulka et al. 1989). I projektet undersöktes språkhandlingarna requests² och apologies i språk såsom engelska, tyska och hebreiska, och av projektet framkom att språkhandlingar uttrycks på olika sätt i de olika språken. Bowe et al. (2014:71) understryker att ett flertal undersökningar följde som inspirerats av detta projekt. Språkhandlingar har därmed i ett flertal studier undersökts ur ett interkulturellt perspektiv (exempelvis i Blum-Kulka, 1987; House och Kasper, 1981; Oigermann, 2009). Det kan alltså anses fastställt att kulturella skillnader föreligger vad gäller denna aspekt.

Flera tvärspråkliga studier visar vidare på kulturella skillnader i användningen av requests (Blum-Kulka, 1987; House och Kasper, 1981; House 1989; Oigermann, 2009). I en studie genomförd av Merrison et al. (2012) framkommer det att talare av brittisk engelska och australiensisk engelska inte använde sig av samma strategier när de framförde en request. Studien visar alltså att strategierna kan skilja sig inte bara mellan talare av olika språk, utan också mellan talare av olika varieteter av samma språk.

Fokus i de följande avsnitten ligger främst på olika definitioner av språkhandlingar och språkhandlingsmarkörer. Anledningen är att det är dessa definitioner som ligger till grund för

² För att det tydligt ska framgå att det är en språkhandling det är fråga om anges dessa med understrykning.

den diskussion som förs angående undersökningens fråga 6. Det sista avsnittet avhandlar de olika översättningsvetenskapliga teorier som är av vikt för uppsatsens diskussion.

2.1 Speech Act Theory

Det yttersta målet med språkhandlingsteorin (på engelska *Speech Act theory*, härnäst SAT) är att kartlägga sambanden mellan avsikten, konventionen, yttrandet och yttrandets resultat (Bowe et al, 2014:31). SAT utforskar skillnaden mellan den bokstavliga och underförstådda betydelsen, samt hur det är möjligt att uppnå ett mål genom att utnyttja denna skillnad. För att kunna analysera språkhandlingar, skapade Austin (1975) tre kategorier, nämligen *lokuta*, *illokuta* och *perlokuta handlingar*. Martinez-Flor och Usó-Juan (2010:7) ger en tydlig förklaring av vad som menas med begreppen:

[The locutionary acts] refer to the acts of saying something, that is the actual words uttered. The illocutionary acts represent what is done in saying something or, in other words, the force or intention behind the words. Finally the perlocutionary acts imply what is done by saying something, that is, the effect the illocution has on the hearer.

Med termen lokut avses de faktiska orden, med termen illokut en avsikt och med termen perlokut en effekt. Searle (1969) byggde vidare på och reviderade dessa kategorier och diskuterar istället den *illokuta kraften* i ett yttrande. Med termen *kraft* avses då talarens avsikt (Thomas 1995:2). I denna uppsats används Searles term *illokut kraft*, samt termen *perlokut effekt* hämtad ifrån Martinez-Flor och Usó-Juans förklaring ovan.

Meier (2010:75–77) understryker att interkulturella undersökningar som fokuserar på språkhandlingar oftast baseras på följande antaganden:

1. Hur språkhandlingar utförs skiljer sig åt mellan olika kulturer.
2. Sådana kulturskillnader kan orsaka missförstånd.
3. Genom att se vilka dessa skillnader är, blir det möjligt att förbättra den interkulturella kommunikationen (min översättning).

Meier menar dock att det inte räcker med att se skillnaderna för att kommunikationen ska förbättras. Det är även viktigt att förstå hur övertygelser och trosuppfattningar som genomsyrar kulturen påverkar utförandet av en språkhandling. Med andra ord menar Meier att det är nödvändigt att förstå varför en språkhandling utförs på ett visst sätt, för att till fullo lära sig att bemästra ett annat språk än modersmålet. Om denna förståelse saknas kan det leda till missnöje, irritation eller upprätthållandet av negativa stereotyper om den andra kulturen. Kulturella

värderingar och övertygelser inverkar nämligen på hur vi läser av en specifik kontext och hur vi läser av kontexten inverkar på de lingvistiska val vi gör, vilka i sin tur inverkar på våra kulturella värderingar och övertygelser. Meier påpekar att om den interkulturella kontakten är ”tillräckligt intensiv” (min översättning, 2010:78) så kan detta leda till att de värderingar och övertygelser som avsändaren har med sig från sin hemkultur förändras till att överensstämma med målkulturen. Denna förändring kan sedan vara över en kortare eller längre tid.

Thomas (1995:18–20) påpekar att även om mottagaren förstår vad alla referenser i yttrandet syftar på och inte har några problem med att avkoda yttrandets grammatiska struktur, kan missförstånd fortfarande uppstå, eftersom avsändarens avsikt med yttrandet inte tydligt framgår. Det kanske till exempel inte är tydligt om yttrandet är avsett som en komplimang eller som en förolämpning. Vid ett annat tillfälle kanske det istället är så att avsändarens avsikt är tydlig, men att yttrandet innehåller främmande idiom eller dylikt, vilket gör att yttrandet i sig låter märklig. Bowe et al. (2014:31–32) påpekar att Searle och Austins kategorier perlokut och illokut är behjälpliga för att påvisa hur missförstånd angående språkhandlingstyp uppstår. Problemet ligger i att den illokuta kraften och den perlokuta effekten inte blir de samma, d.v.s. avsändaren avser en viss språkhandling men mottagaren tolkar den som en annan språkhandlingstyp. Denna typ av missförstånd kan uppstå både i inomkulturella och interkulturella kommunikationssituationer, även om risken är större i det senare fallet.

Det är möjligt att använda sig av icke-standardiserade former för att utföra en språkhandling. Bowe et. al (2014:32) framhåller att vi i dessa situationer måste förlita oss på vår förmåga att urskilja vad talarens avsikt med yttrandet är. Ledin (2017:71) påpekar att det kan vara väldigt svårt att avgöra vilken språkhandling en kontextlös sats ska räknas till; språkhandlingsanalys handlar nämligen om att se ”hur den kontextlösa satsen relaterar till den kontextualiserade språkhandlingen” (2017:101). Genom att bryta mot den typiska strategin för en viss språkhandling uppnår avsändaren en effekt som kan ses som en viktig resurs i interaktionen med mottagaren (Ledin, 2017:102–103). I interaktionen balanserar vi nämligen alltid mellan det som förväntas och det som är oförväntat enligt Ledin.

2.2 Språkhandlingen request

Usó-Juan (2010:237) påpekar att när det gäller requests är det nödvändigt för avsändaren att besitta stor kunskap om vilka lingvistiska medel en viss kontext kräver. Skälet som ges till detta är att denna typ av språkhandling faller inom vad Brown och Levinson benämner ansiktshotande handlingar. Med termen *ansikte* avser Brown och Levinson (1987:61) den bild

som en person vill att omvärlden ska ha av denne. Varje människa har enligt denna teori två ansikten, nämligen ett negativt ansikte och ett positivt ansikte. Det negativa ansiktet innebär ett behov av att inte begränsas i sina handlingar och val, medan det positiva ansiktet innebär ett behov av att bli uppskattad och accepterad. House och Kasper (1981:159) ger följande definition av request:

A request, however, has the features of 'pre-event' and 'anti-Y', i.e. the event – the action X want Y to perform – is at the cost to Y and is to take place after the utterance of the speech act.

Det är alltså det negativa ansiktet (behovet av handlingsfrihet) som hotas då en request framförs, eftersom avsändaren försöker att påverka mottagarens handlingar, vilket innebär att dennes handlingsfrihet riskerar att begränsas. Även Usó-Juan (2010:238) och Trosberg (1995:187–188) beskriver att avsändarens syfte med att framföra en request är att få mottagaren att utföra en framtida handling som avsändaren vinner något på. Trosberg tillägger att den önskade handlingen kan handla om ett ting eller en tjänst av något slag, samt att den önskade handlingen kan orsaka mottagaren stort eller litet besvär. House och Kasper (1981:159) inbegriper även andra direktiv, exempelvis command, ask och beg i sin definition av request, som alltså utgör en överkategori av språkhandlingar enligt detta synsätt. De menar nämligen att alla dessa uppfyller samma kriterier: de sker innan den begärda handlingen och de kostar den tilltalade något. Thomas (1995:96) framhåller dock att bara för att vissa språkhandlingar uppfyller samma kriterier, betyder det inte att språkhandlingarna är sinsemellan utbytbara. Trosberg (1995:188) menar att det som särskiljer en request från andra typer av språkhandlingar är att den innebär en kostnad för mottagaren och vinst för avsändaren. Handlar det istället om en vinst för mottagaren är språkhandlingen ifråga något av följande: advice, warning eller instruction, och om både avsändare och mottagare vinner på en handling är det fråga om suggestion. Trosberg skiljer även request från threat, och menar att den senare inbegriper villkoret att en vägran leder till obehagliga påföljder för mottagaren.

För att kunna klarlägga vad det är som skiljer en närbesläktad språkhandling från en annan, tog Searle (1969:66–67) fram ett antal kontextberoende kriterier som vissa språkhandlingar, däribland request, måste uppfylla för att kunna anses utgöra just denna språkhandling. Thomas (1995:95) påpekar dock att Searle omöjligen kunde gå igenom alla språkhandlingar som finns, och att även om han kunde ha gjort detta skulle det ha gett upphov till ett oändligt och fullständigt oöverskådligt antal kriterier. Enligt Searle (1969:65–77) måste en språkhandling uppfylla följande villkor för att kunna anses vara en request:

- Förberedande villkor: Avsändaren bedömer att mottagaren kan genomföra den önskade handlingen. Avsändaren bedömer att det finns en risk att mottagaren inte genomför den önskade handlingen om inte avsändaren uttryckligen ber om det.
- Ärlighetsvillkor: Avsändaren önskar att mottagaren ska genomföra handlingen.
- Essensvillkor: Språkhandlingen innebär ett försök från avsändarens sida att få mottagaren att utföra den önskade handlingen. (min översättning)

Flera av studierna ovan är uppbyggda på så vis att språkhandlingsdefinitionerna ska täcka flera språk. Det hade därför varit tänkbart att använda samma namn för både de engelska och svenska språkhandlingarna. Av två skäl kommer dock två olika namn användas i den här uppsatsen: request för den engelska språkhandlingen och uppmaning för den svenska. Det första skälet är att två olika namn tydliggör vilken språkriktning som avhandlas. Det andra skälet är att de verb som benämner språkhandlingarna inte nödvändigtvis måste ha samma begreppsomfång, vilket Goddard (2011:158) också påpekar. Eftersom jag inte heller kan finna att någon av undersökningarna har inbegripit svenska, har inte heller svenskans uppmaning jämförts med de kriterier som ges för request ovan. Även fortsättningsvis i uppsatsen kommer därför engelska språkhandlingar att benämnas med engelska performativa verb och svenska språkhandlingar med svenska performativa verb.

2.2.1 Språkhandlingsmarkören *please*

Det råder delade meningar bland dem som forskar om *please*³ angående hur språkhandlingsmarkören bör benämnas. Biber et al. (1999:1093) räknar in den i den kategori som de kallar *inserts* och i den underkategori de kallar *polite speech-act formulae*. Wichman (2004:1521) betonar att det både finns de som ser *please* som en artighetsmarkör och de som ser den som en illokationsmarkör. Trosborg (1995:212) tillhör dem som anser *please* vara en artighetsmarkör, medan House (1989:116) tillhör dem som vänder sig mot att kalla den för detta. Hon använder istället termen *requestive marker*. Nästan samtliga beskrivningar ovan har dock två saker gemensamt: de poängterar både markörens koppling till det forskningsfält som ofta benämns som artighet och till det fält som kallas språkhandlingsteori. Artighet är ett svårgripbart forskningsfält på grund av alla de intrikata icke-verbala och verbala sätt på vilka artighetsnormer uttrycks, och det går till och med att ifrågasätta om de uttryck för fenomenet som finns i olika språk faktiskt är ekvivalenta (Watts:1–17). I den här uppsatsen är det dock

³ För att det tydligt ska framgå när det är fråga om en språkhandlingsmarkör är dessa kursiverade.

inte *please* som eventuell artighetsstrategi som är av intresse, utan *please* i förhållande till yttrandets språkhandling.

Det har bedrivits en hel del forskning på *please* utifrån språkhandlingsteorier, och resultatet från dessa studier är att *please* har en stark koppling till språkhandlingen request (House, Blum-Kulka & Kasper, 1989; Wichmann, 2004; Stubbs, 1983; Trosborg, 1995). Det finns till och med de som påstår att *please* enbart förekommer i den typ av språkhandlingar som kan tolkas som request (bl.a. Stubbs 1983:72). Sanningshalten i detta påstående är naturligtvis helt och hållet beroende av definitionen av request. Som Trosberg (1995:189) framhåller är det möjligt att maskera en språkhandling med en annan. Nedan följer ett exempel (mitt exempel):

Please, sit down.

Om orden yttras av en rektor till en elev är det kanske troligt att yttrandet tolkas som språkhandlingen order, men om de yttras av en maffiaboss till ett utpressningsoffer kanske det snarare tolkas som språkhandlingen threat. Båda dessa språkhandlingar skulle dock kunna ses som underkategorier till request om utgångspunkten är den definition av Blum-Kulka et al. som presenteras i avsnitt 2.2, men inte om Trosborgs definition gäller. Om yttrandet istället kommer från en mobbande tonåring och därefter åtföljs av ett elakt skratt, kanske dock mobbningsoffret istället tolkar den som språkhandlingen ridicule, vilket inte är en språkhandling som passar in i Blum-Kulkas definition heller. I det senare fallet vore det emellertid möjligt att påstå att mobbaren i sitt yttrande använder *please* som en språklig resurs för att anspela på den typ av språkhandling där markören vanligtvis förekommer. *Please* är ju som forskningen visar starkt associerad med en viss typ av språkhandling, och av den anledningen kanske den bästa termen för markören vore *språkhandlingsassociatör*. Eftersom associatör dock inte tycks existera vare sig som term eller som etablerat ord, används istället termen språkhandlingsmarkör i den här uppsatsen. Det är dock viktigt att ha i åtanke att det inte görs några anspråk i uppsatsen på att *please* verkligen markerar att det rör sig om en viss språkhandling.

Please förekommer i situationer som följer ett fastställt socialt mönster där det är tydligt vilka rättigheter och skyldigheter de som deltar i samtalet har (House, 1989:107). Det är dessutom vanligast att språkhandlingsmarkören används när den begärda handlingen inte orsakar särskilt stort besvär för mottagaren. Den förekommer alltså i sammanhang där de verbala strategierna kopplade till kommunikationssituationen är konventionaliserade. Språkhandlingen förekommer därför övervägande i direkta språkhandlingar, alltså i språkhandlingar där det tydligare framkommer vilken språkhandling det är fråga om (Wichmann, 2004:1525–1544). Dessa omständigheter får Wichmann att kalla

språkhandlingsmarkören för en symbolisk gest, eftersom situationen av dessa skäl inte kan anses vara särskilt ansiktshotande; den begärda handlingen anses ju socialt acceptabel och konversationen följer de normer som styr denna typ av språkhandlingar.

Please är svår att sortera in i en redan existerande grammatisk kategori. Detta blir tydligt av att Biber et al. (1999:1093) känner sig tvungna att kategorisera in den i vad som rimligtvis borde ses som en restkategori, en restkategori vars beskrivning utifrån språkhandlingskopplingar alltså bygger på en pragmatisk grund snarare än på en grammatisk. Stubbs (1983:71–73) framhåller att anledningen till att det är så svårt att bestämma *please* grammatiskt är att språkhandlingsmarkören rent syntaktiskt inte betar sig som andra språkliga enheter. Eftersom sådana enheter ofta inordnas i den spretiga kategorin adverb, hade det kanske varit möjligt att tänka sig att det är där *please* hör hemma. Det motsägs dock av att språkhandlingsmarkören både är syntaktiskt friare än andra adverb och omöjlig att modifiera. *Please* kan nämligen placeras först i satsen och sist i satsen, men det förekommer även i mitten och helt och hållet på egen hand. I den senare formen kan det dock bara förekomma när det är möjligt att tolka det som en elliptiskt sammandragen request.

2.3 Svenska språkhandlingar

Svenska akademiens grammatik (hädanefter SAG, bd IV:680–683) menar att en viss typ av huvudsats vanligtvis uttrycker en viss typ av språkhandling, samt att det för vissa språkhandlingar finns en typisk huvudsatstyp. Dessa språkhandlingar kan anses vara grundläggande och skiljer sig från varandra rent innehållsmässigt. Till dessa språkhandlingar räknas bland annat uppmaning. Denna språkhandling innebär att avsändaren med sitt yttrande försöker få mottagaren att förändra sitt förhållningsätt så att det överensstämmer med yttrandets innehåll. Den prototypiska huvudsatsen för denna språkhandling är den direktiva. Detta ska dock inte missförstås som att det alltid förhåller sig på detta vis. Ledin (2017:110) kommer till exempel fram till att i hennes material är det vanligt att en språkhandling uttrycks med en icke-prototypisk huvudsatstyp. En deklarativ huvudsats vars innehåll syftar på framtida händelser kan ibland till exempel användas som en uppmaning, vilket då kan leda till att yttrandet får en interpunktion och prosodi som oftast kopplas till direktiva satser (SAG, bd IV:700). Anledningen till att den deklarativa huvudsatsen kan fungera som en uppmaning är att yttrandet inte uppfyller de villkor som hör samman med ett påstående. Till varje språkhandling hör nämligen en viss kontext, och i många fall en konversationsrutin som utlöser en viss kotext.

SAG (bd IV:682–714) framhåller att när det gäller den typiska uppmaningen, söker avsändaren influera det förhållningssätt som mottagaren med hjälp av sin vilja har förmåga att förändra. Språkhandlingen skiljer sig från merparten av de andra grundläggande språkhandlingarna, på så vis att den enligt konversationsrutinen inte kräver en specifik kotext, d.v.s. specifika språkhandlingar som respons. Det är dock vanligt att en uppmaning är del av ett replikpar i vilken mottagaren ger en verbal respons. Kontexten, alltså i vilken situation yttrandet görs, är dock i likhet med övriga språkhandlingar avgörande. Enligt SAG:s analysmodell måste situationen uppfylla följande kriterier för att en uppmaning ska fungera:

1. Avsändaren måste bedöma att handlingen är genomförbar för mottagaren.
2. Avsändaren vill att mottagaren genomför handlingen.
3. Avsändaren anser sig ha en sådan inverkan på mottagaren att det finns en chans att denne kan förmås att genomföra handlingen.
4. Avsändaren anser sig ha rätten att begära att mottagaren genomför handlingen.
5. Avsändaren kan inte med absolut säkerhet veta om mottagaren kommer att genomföra handlingen.

När det gäller uppmaningar påpekar SAG (bd IV:685–686) att det i skrift är svårare för avsändaren att avgöra vilken den perlokuta effekten blir. Denna effekt behöver inte heller bli att mottagaren faktiskt genomför den begärda handlingen.

De grundläggande språkhandlingarna utgör även överkategorier och inbegriper alltså andra språkhandlingar (SAG, bd IV:680–717). SAG ger som exempel följande underkategorier till uppmaningar:

1. Befallningar, vilka utmärks av att mottagaren inte ges rätten att neka.
2. Vädjanden, vilka utmärks av att avsändaren gör bedömningen att avsändaren men inte mottagaren vinner på att den efterfrågade handlingen genomförs.
3. Erbjudanden, vilka utmärks av att avsändaren ger mottagaren rätten att neka, men inte rätten att genomföra handlingen utan att uppmaningen först har framförts.
4. Råd, vilka utmärks av att mottagaren ges rätten att både neka samt att genomföra handlingen utan att den föregåtts av en uppmaning.

Även dessa kategorier kan i sin tur anses ha underkategorier. Till vädjan kan exempelvis räknas begäran, anhållan och bön, medan förslag kan ses som en underkategori till råd. Tillåtelse kan i de fall då den faller inom kategorin uppmaningar räknas som en underkategori till erbjudanden. Anledningen till att en tillåtelse i dessa fall kan tolkas som ett erbjudande är att det är mottagaren som på något sätt satt upp handlingen på agendan. Som framgår av exemplet tillåtelse kan olika yttranden således anses tillhöra olika överkategorier trots att yttrandena

räknas som samma språkhandling. Gränserna mellan språkhandlingar är följaktligen flytande och det är mycket svårt att hitta tydliga avgränsningar, vilket resulterar i att språkhandlingar kan flyta runt mellan olika överkategorier.

Ledin (2017:114) vänder sig dock emot SAG:s kategorisering av erbjudandet som en underkategori till uppmaningen. När det gäller erbjudande definierar Ledin (2017:105–106) ett sådant som en språkhandling där avsändaren ger ett anbud, löfte, invit eller förslag till avsändaren angående en handling, en sak, en tjänst eller en upplevelse. Ledin tillfogar ett eget kriterium till erbjudanden, då hon menar att ett erbjudande implicit inbegriper ett givande. I hennes material framkommer det att erbjudandet oftast uttrycks med andra medel än den direktiva huvudsatsen och utan att lägga in några subjektiva beskrivningar i den del av satsen som beskriver erbjudandet. Detta menar Ledin kan peka mot att erbjudandet inte är en underkategori till uppmaning.

2.3.1 Svenska språkhandlingsmarkörer

Även i svenskan förekommer det som i den här uppsatsen benämns språkhandlingsmarkörer (se diskussion under 2.2.1). I SAG (bd IV:707–729, 784–806) framgår det att dessa bland annat kan ta formen av vokativfraser, interjektioner, pseudosamordningar och efterföljande deklarativ sats. SAG (bd IV:707) anger att pseudosamordningar ofta har funktionen ”att styra tolkningen av den direktiva huvudsatsen till en särskild slags uppmaning”. SAG (bd IV:723) understryker två saker vad gäller språkhandlingsmarkörer: dels att det är möjligt att använda en språkhandlingsmarkör för att få en språkhandling att framstå som en annan (vilket är helt i enlighet med den diskussion som förs under 2.2.2), och dels att en djupare analys av språkhandlingsmarkörer förmodligen skulle avslöja att deras stil- och artighetsvärde kan skifta beroende på avsändarens ålder samt sociala och regionala hemvist. Beskrivningarna nedan bygger således på konventionen såsom den ser ut i vad som brukar benämnas standardspråket, men det är viktigt att ha i åtanke att den personliga språkkänslan kan leda till att språkbrukare kan tolka språkhandlingsmarkörerna annorlunda.

Kriterierna för att ett uttryck ska räknas som en svensk språkhandlingsmarkör i den här uppsatsen är som följer:

1. Uttrycket har främst en pragmatisk funktion som är starkt kopplad till en specifik språkhandling.
2. Den pragmatiska funktionen i uttryckets lexikala kärna framgår i en dessa källor: *Svensk ordbok* (hädanefter SO) eller *Svenska akademiens grammatik*.

3. Uttryckets faktiska användning överensstämmer med den talsituation som beskrivs i någon av källorna nämnda under 2.

Nedan beskrivs de språkhandlingsmarkörer som under sammanställningen av delkorpusarna visade sig vara relevanta för denna uppsats. Beskrivningarna är organiserade utifrån lexikal kärna⁴.

2.3.1.1 TACK

I SO ges följande beskrivning av den lexikala kärnan TACK:

artig fras eller handling som uttrycker uppskattning med anledning av gåva, tjänst e.d.

Språkhandlingsmarkörens pragmatiska funktion framgår på tre olika sätt i beskrivningen ovan. För det första genom användningen av ordet *artig*, eftersom artighet alltid har en pragmatisk funktion. I likhet med resonemanget kring *please* är det dock inte språkhandlingsmarkörens artighetsfunktion som är intressant inom ramen för den här uppsatsen. Det finns dock ytterligare två delar av beskrivningen som tydligt pekar på att det är en språkhandlingsmarkör det är frågan om. Förutom att talsituationen beskrivs med mindre bokstäver, framgår det nämligen av beskrivningen att handlingen och frasen är desamma. Med Austins (1975) termer är TACK med andra ord ett performativt verb. Ytterligare en viktig slutsats går att dra ifrån SO:s beskrivning, nämligen att *tack* inte är en språkhandlingsmarkör som är associerad till en ansiktshotande språkhandling. Istället är markören kopplad till en språkhandling som uppfyller mottagarens behov av att få det positiva ansiktet bekräftat med uppskattning.

2.3.1.2 VARSÅGOD

För den lexikala kärnan VARSÅGOD⁵ ger SO följande beskrivning:

uttryck som används när man erbjuder ngn ngt

I enlighet med beskrivningen ovan är uttryck med den lexikala kärnan VARSÅGOD språkhandlingsmarkörer för erbjudande. Det är en beskrivning som SAG (bd IV:708–729) instämmer med. SAG tillägger att dessa språkhandlingsmarkörer har ”ett neutralt stilvärde”, samt att de inte är särskilt vanliga i mycket informella sammanhang. När språkhandlings-

⁴ Med lexikal kärna åsyftas det lexem utifrån vilket språkhandlingsmarkören har utvecklats. För att det tydligt ska framgå när det är fråga om lexikala kärnor skrivs dessa ut med kapitäl.

⁵ Språkhandlingsmarkörerna som hör till VARSÅGOD återfinns både som sammanskrivna och särskrivna i delkorpusarna. Den lexikala kärnan återges dock bara som sammanskriven.

markören är fristående är den dessutom vanligare i erbjudanden som rör ting än i erbjudanden som rör handlingar. Av Norstedts (2010–2014) framgår att VARSÅGOD saknar en tydlig översättningsmotsvarighet på engelska. Precis som i fallet med *please* anges ett flertal olika översättningsförslag beroende på kotext. Det antyder att även VARSÅGOD är en *unik enhet* i språkparet svenska↔engelska.

2.3.1.3 VÄNLIG

SO ger följande beskrivning av den pragmatiska funktionen i den lexikala kärnan VÄNLIG.

spec. (försvagat) i artighetsuttryck

Liksom i fallet med TACK fokuserar alltså SO på den lexikala kärnan i artighetsstrategier. SAG (bd IV:707–717) gör dock en starkare koppling till en specifik språkhandling. Här framgår nämligen att *var vänlig* med eller utan samordnare är ett formellt uttryck som används i hövliga befallningar.

2.3.1.4 SNÄLL

I SO ges följande beskrivning av SNÄLL:

äv. försvagat i artighetsuttryck, ibl. substantiverat

Än en gång ligger SO:s fokus på den lexikala kärnan i artighetsstrategier. Även här gör dock SAG (bd IV:707–7) en starkare koppling till en språkhandling. Enligt SAG används nämligen markörerna i vädjanden, och ofta i informella sammanhang. Vokativfrasen *snäll* anses dock vara mindre informell än de övriga varianterna.

2.3.1.5 VETA

För den lexikala kärnan VETA anger SO följande:

äv. försvagat ofta för att övertyga, uppmuntra eller dylikt.

I denna beskrivning kopplas den lexikala kärnan ihop med ett flertal olika språkhandlingar. SAG (bd IV:719) kopplar dock ihop markören *vet jag* med råd, och anger att den förekommer i situationer då avsändaren anser att de samtalande parterna befinner sig på samma nivå i hierarkin.

Av ovanstående beskrivningar kan utläsas att de flesta av språkhandlingsmarkörerna är associerade till språkhandlingar vilka fungerar som underkategorier till uppmaning: befallning, råd eller vädjan. Två språkhandlingar till finns representerade bland markörerna, nämligen tack

och erbjudande. Den första saknar helt koppling till uppmaning, och i fallet med den andra kan, som Ledin (2017) visar, kopplingen ifrågasättas.

2.3.2 Svenska språkhandlingsstrategier

Usó-Juan (2010:238) menar att det är möjligt att mjuka upp den illokuta kraften i språkhandlingar genom att använda olika perifera konstruktioner. Det finns alltså ett flertal olika strategier för att formulera en språkhandling. Språkhandlingsmarkörer kan ses som en av dem. I den här uppsatsen kommer dock av tydlighetsskäl inte språkhandlingsmarkörer att räknas in i den kategori som benämns språkhandlingsstrategier. Anledningen till detta är att det ska vara möjligt att på ett lättfattligt sätt urskilja de fall då mål- eller källsegment inte innehåller en språkhandlingsmarkör. Nedan presenteras relevanta språkhandlingsstrategier i svenskan.

När det gäller uppmaningar har svenskan en mängd olika perifera konstruktioner. Ledin (2017:23) framhåller att avsändaren kan använda sig av diskursmarkörer, modala hjälpverb samt satsadverbial för att gardera sig när denne genomför en ansiktshotande språkhandling. SAG (bd IV:685–721) konstaterar att vad gäller uppmaningar är det vanligt att man till huvudhandlingen tillfogar en förklaring eller kommentar angående språkhandlingens villkor. Om förklaringen kopplas ihop med en sats där fundamentet utgörs av *så* tolkas språkhandlingen oftast som ett råd eller en vädjan. En annan vanlig uppmaningsstrategi är att använda en negerad deklarativ sats. Det beror enligt SAG på att det enligt artighetsnormer inte anses hövligt att använda en sats som skulle kunna tolkas som att avsändaren räknar med att uppmaningen kommer att efterföljas, trots att det faktiskt är vad som förväntas i många talsituationer. En annan vanlig uppmaningsstrategi är att använda en deklarativ huvudsats i vilken avsändaren understryker mottagarens skyldighet, lämplighet, rätt eller möjlighet att genomföra handlingen. Ytterligare en strategi kan vara att använda vad Austin (1975) benämnde ett performativt verb i den deklarativa huvudsatsen. En informell strategi är att foga samman uppmaningar utan ett samordnade *och*. Dessa konstruktioner benämns dubbelimperativer. Om den direktiva satsen saknar både språkhandlingsmarkör och språkhandlingsstrategier tolkas den ofta som en befallning. Om handlingen begärs av en fiktiv person eller av ett inanimat objekt tolkas yttrandet oftast som en önskan eller en besvärjelse.

2.4 Översättning och pragmatik

Språkhandlingarnas betydelse för den pragmatiska aspekten av översättning framhävs av forskare såsom Robinson (2003), Morini (2013), Jiang (2012) och Ngcobo (2015). Enligt Nida

(1969) är översättning en process vari översättaren utför en serie transformationer, som bygger på att källsegmentet analyseras, plockas isär till basmeningar, överförs som basmening till målspråket och struktureras om till en passande form i målsegmentet. I en översättning överförs dock inte bara ordens semantiska betydelse och den lokuta handlingen (Ngcobo 2015:99–104), utan som Robinson (2003:147) framhåller överförs även de handlingar som utförs med hjälp av språket, vilket med Austins (1975) ord blir *det avsändaren gör med orden*. Med hjälp av språket upprätthåller och inleder talaren även nya relationer, och normerna för hur detta görs skiftar mellan olika språk och kulturer (Ngcobo, 2015:99–104). Översättarens uppgift blir då att med hjälp av ett annat språks ordförråd utföra en ny språkhandling som mer eller mindre liknar den som utförs i källtexten (Robinson, 2003:147). Hur en språkhandling bör utformas för att den ska anses vara socialt acceptabel samt i vilka syften språkhandlingen används skiljer sig nämligen åt mellan olika kulturer (Ngcobo 2015:99–104). Det innebär att avsändaren utformar språkhandlingen i enlighet med hur ett visst mål uppnås i den specifika kultur i vilken avsändaren befinner sig. Språkhandlingen i källtexten utförs dock i respons till hur språkhandlingen utförs av källkulturens medlemmar. Översättaren måste därför alltid förhålla sig till målkulturens normer, och hur dessa normer styr användningen och utförandet av språkhandlingar.

Jiang (2012:373) menar att i översättningen av källtextens språkhandlingar kan översättarens val få följande konsekvenser:

1. Källtextsförfattarens illokuta kraft överförs till måltexten och får den av författaren avsedda perlokuta effekten.
2. Källtextsförfattarens illokuta kraft överförs till måltexten, men får inte den av författaren avsedda perlokuta effekten, på grund av att översättaren antingen medvetet eller omedvetet överfört språkhandlingen felaktigt.
3. Översättarens från författaren avvikande illokuta kraft får den av översättaren avsedda perlokuta effekten i måltexten
4. Översättarens från författaren avvikande illokuta kraft får inte den av översättaren avsedda perlokuta effekten i måltexten
5. Den perlokuta effekten blir att måltextläsarna upplever att det är författarens illokuta kraft som återges i måltexten.

Som Jiang framhäver skiljer sig dock den femte konsekvensen från de fyra övriga på så sätt att den enbart beskriver språkhandlingsöverföringen utifrån läsarnas tolkning, alltså utifrån den perlokuta effekten. Det betyder att den rimligtvis borde kunna kombineras med vilken av de övriga fyra som helst utom den första. Det är möjligt att översättaren finner en översättningslösning som innebär att författarens illokuta kraft på ett riktigt sätt kan åter-

representeras i måltexten, men att källtextläsarna ändå gör tolkningen att det är översättarens illokuta kraft. Eftersom författaren rimligtvis inte avsåg att källtextens läsare skulle anse att det är översättarens röst som hörs, lär det betyda att översättningslösningen har resulterat i konsekvens 2. Översättaren ingår dock själv i gruppen måltextläsare, vilket Jiang (2012:373) också framhåller. Det innebär att översättaren utifrån den perlokuta effekt hen själv gett upphov till måste gissa sig till vilken författarens illokuta kraft är, för att sedan själv försöka återskapa en perlokut effekt. En språkhandlings perlokuta effekt är dock, som Ngcobo (2015) påpekar, kulturspecifik. Därmed kan översättaren komma att ställas inför ett dilemma. Är det den illokuta kraften som ska återskapas i måltexten eller den perlokuta effekten? Detta menar jag betyder att en översättningslösning, utöver de konsekvenser Jiang presenterar, kan få ytterligare två konsekvenser:

1. Översättarens från författaren avvikande illokuta kraft får den av författaren avsedda perlokuta effekten i måltexten
2. Översättarens från författaren avvikande illokuta kraft får inte den av författaren avsedda perlokuta effekten i måltexten

Översättaren kan följaktligen använda sig av en illokut kraft som skiljer sig från den i källtexten för att på så vis uppnå samma perlokuta effekt i måltexten. Morini (2013:16) menar dock att i valet mellan illokut kraft och perlokut effekt brukar den illokuta kraften prioriteras. Anledningen är enligt honom att den perlokuta effekten är mycket svårare att förutse. Resonemanget återspeglar SAG:s beskrivning av svårigheten att bestämma vilka språkhandlingar olika markörer hör till; tolkningen kan skifta mellan olika språkbrukare.

Tirkkonen-Condit (2004:177–181) hävdar att det i varje språk återfinns språkliga enheter vars motsvarigheter inte återfinns i andra språk. Hon kallar dem för unika enheter och framhäver att de kan utgöras av olika typer av språkliga element. Tirkkonen-Condit framhåller att dessa uttryck inte alls behöver vara omöjliga att översätta men att risken finns att de försvinner i översättningsprocessen, eftersom det inte står att finna liknande enheter i källtexten som kan utlösa de unika elementen i översättningsprocessen. Tirkkonen-Condit menar att detta är en universal översättningstendens. I sin undersökning fann hon att det fanns färre unika enheter i översatta texter, vilket var tydligast i skönlitterära texter.

Chesterman (2004:3–4) framhåller att den stora bristen i Tirkkonen-Condits terminologi är den oklara definitionen av *unik enhet*. Frågan är hur många språk som måste sakna en motsvarighet till enheten för att enheten ska kunna anses vara unik. Skillnaderna i mängden unika enheter ett språk kan anses ha blivit ansenliga beroende på om alla språk måste sakna en

motsvarighet eller om bara källspråket måste sakna en översättningsmotsvarighet för att en enhet ska anses unik. Denna skillnad är även avgörande för den här uppsatsen. Om alla språk måste sakna en motsvarighet till *please*, kan nämligen markören inte anses vara unik. Om det räcker med att källspråket saknar en motsvarighet går det däremot att hävda att i språkparet svenska↔engelska kan *please* ses som en *unik enhet*.

Chesterman (2004:5) poängterar att om det är den senare definitionen som stämmer, så har termen *unik enhet* samma betydelse som Christiane Nords (2018) användning av termen *cultureme* (hädanefter *kulturem*). Hon beskriver nämligen *kulturem* som en enhet vars motsvarighet vad gäller form eller funktion inte står att finna i det ena av språkparets två kulturer. Teorierna om unika enheter och *kulturemer* går att koppla till Morinis (2013:22–24) teori om bristen på interpersonella motsvarigheter i olika språk. Morini menar att på grund av kulturella skillnader i hur relationer tar sig uttryck språkligt står det helt enkelt inte att finna översättningsmotsvarigheter i målspråket vilka fullständigt överensstämmer med källspråksuttrycket på det interpersonella planet. Enligt Morinis teori skulle därför alla enheter med en interpersonell betydelse kunna sägas utgöra unika enheter. Morini framhåller dessutom att de förändringar som görs på det interpersonella planet är särskilt framträdande i modern skönlitteratur, i vilka sociala relationer och artighetsstrategier har stor påverkan på textens effekt.

Baker (2018:20–) hävdar att när det gäller enheter som saknar målmotsvarighet kan översättaren använda olika lösningar på problemet, exempelvis en av följande:

1. Översättaren kan använda sig av ett överordnat begrepp.
2. Översättaren kan använda sig av ett ord med färre konnotationer.
3. Översättaren kan använda en företeelse som är specifik för målspråket.
4. Översättaren kan låna in enheten och möjligtvis förklara den.
5. Översättaren kan använda en omskrivning med hjälp av ord som ligger nära det som används i källtexten.
6. Översättaren kan använda en omskrivning med icke närliggande ord.
7. Översättaren kan göra en utelämning.
8. Översättaren kan använda en bild.

Ovanstående lista ska alltså inte ses som en fullständig beskrivning av de strategier som står en översättare till buds. Enligt Baker (2018) är den första lösningen vanlig i översättningsprocessen. Vad gäller den tredje lösningen så är det möjligt att med dess hjälp uppnå en liknande effekt i måltexten som den som uppnås i källtexten. Den sjätte översättningslösningen kan innebära att översättaren förklarar betydelseinnehållet i enheten. Baker menar vidare att ord har flera olika betydelsedimensioner och att bristen på

översättningsmotsvarigheter kan bero på en eller flera av dessa dimensioner. Sådana dimensioner är bland annat begreppsparat överordnad/underordnad, icke-lexikaliserade koncept, användningsfrekvenser, skillnader i hur det interpersonella perspektivet uttrycks samt konnotationsskillnader. Det är mot denna bakgrund som studien vilar. I avsnittet som följer presenteras metod och material.

3 Metod och material

Det empiriska materialet utgörs av två parallella korpusar i vilka konstanten delvis är *please* och delvis är *studiens språkhandlingsmarkörer*⁶. I appendixet återfinns en lista över dem. Korpusarna i sig innehåller komparativa delkorpusar. Den ena korpusen (engelsk källtext→svensk målttext, hädanefter EK→SM) är uppbyggd av segment hämtade ur tre olika engelska källtexter och de tillhörande svenska målttexterna. Urvalskriteriet för segmenten är att källsegmenten innehåller *please*. Den andra korpusen (svensk källtext→engelsk målttext, hädanefter SK→EM) är uppbyggd av segment hämtade ur fyra olika svenska källtexter samt tillhörande engelska målttexter. I denna korpus finns inte en ensam konstant. Istället används här två olika urvalskriterier: antingen måste det engelska målsegmentet innehålla *please* eller måste det svenska källsegmentet innehålla en av studiens språkhandlingsmarkörer. För *tack* finns dock ytterligare ett kriterium, nämligen att språkhandlingsmarkören är kopplad till en handling som ännu ej har utförts. Anledningen till detta är att *please*, vilket framgår i avsnitt 2.2.1, är kopplad till en språkhandling som enligt de definitioner som presenteras i 2.2 syftar till att få en handling utförd; handlingen är alltså ännu ej utförd. Det innebär att *please* enbart kan användas i samband med syftningar på handlingar som ännu ej utförts.

När det gäller val av material till korpusarna visar undersökningen av Merrison et al. (2012) att det är viktigt för jämförelsebarheten av resultaten att undersökningen fokuserar på en av de engelska språkvarieteterna, eftersom eventuella skillnader i de engelska översättningsmotsvarigheterna annars skulle kunna tänkas bero på skillnader i hur en request framförs i de olika engelskspråkiga kulturerna. Denna studie undersöker därför språkparet brittisk engelska och svenska. Det gör att ett urvalskriterium för de engelska källtexterna måste vara att de är skrivna av brittiska författare. Ett urvalskriterium för de svenska källtexterna måste enligt samma linje vara att översättningarna gjorts till brittisk engelska. Eftersom det inte alltid varit möjligt att fastslå att översättarna är upp vuxna i en brittisk språkkontext, har det varit nödvändigt att finna andra kriterier för vad som i undersökningen räknas som en översättning till brittisk engelska. Dessa kriterier är som följer:

1. Översättaren är bosatt i Storbritannien.
2. Översättaren har genomfört högre utbildning i Storbritannien.

⁶ Med *studiens språkhandlingsmarkörer* avses de språkhandlingsmarkörer som vid något tillfälle funnits utgöra en käll- eller målmotsvarighet till *please* i undersökningens delkorpusar

Naturligtvis är det utifrån dessa kriterier inte möjligt att avgöra var i världen översättarna fötts och levt stora delar av sina liv. Det är inte heller möjligt att säga något om vilken nationalitet översättarna själva identifierar sig med. Dock torde dessa kriterier innebära att översättaren under en längre tid befunnit sig i en brittisk språkkontext, som lär ha satt spår i dennes eget språkbruk.

Ett annat urvalskriterium för val av käll- och måltexter är att samtliga verk är översatta av olika översättare. Anledningen har med resultatets generaliserbarhet att göra; korpusen skulle annars riskera att spegla enbart en viss översättares lösningar. Det tredje urvalskriteriet är att källtexterna ska vara skrivna av olika författare. Ett fjärde kriterium i urvalet av material är att första utgåvan av källtexten ska ha skett senast år 2000. Skälet är att undersökningen ämnar spegla ett samtida språkbruk. Det femte urvalskriteriet vad gäller val av material är att både käll- och måltext ska finnas tillgängliga som e-böcker. Detta kriterium grundas i det faktum att det då blir möjligt att genomföra datorbaserade sökningar på språkhandlingsmarkörerna, vilket också gör det möjligt att extrahera en större mängd segment ur materialet. De automatiska träffarna har dock även sorterats manuellt, eftersom språkhandlingsmarkörerna kan utgöras av heteronymer. Det sjätte urvalskriteriet är att verken ska falla inom genren deckare. Denna genre har valts utifrån Morinis (2013:24) påstående att moderna romaner som speglar ett socialt samspel särskilt visar på svårigheterna i att finna interpersonella översättningsmotsvarigheter. Eftersom detektiven i sin jakt på brottslingen vanligtvis har ett flertal dialoger som följer utredningsarbetets konvention, bör denna genre utgöra ett passande undersökningsmaterial för studien av språkhandlingsmarkörer, vilka till sin natur innebär ett konventionellt språkbruk. För att korpusarna inte ska bli för små, är det sista kriteriet att den engelska käll- eller måltexten måste innehålla minst tio fall av *please* inuti dialog och riktade till en eller flera specifika mottagare. Utifrån dessa urvalskriterier har valet fallit på följande verk för korpusen *svensk källtext*→*engelsk måltext* (hädanefter SK→EM):

1. *Himlen är en plats på jorden*, skriven av Åke Edwardson och utgiven 2001 på Mai Linh förlag. Boken finns översatt till engelska av Laurie Thompson och gavs ut under titeln *Frozen Tracks* av Vintage 2007. Textparet benämns *svensk källtext*→*engelsk måltext1* (hädanefter SK→EM1)
2. *Askungar*, skriven av Kristina Ohlsson och utgiven 2009 av Piratförlaget. Boken finns översatt till engelska av Sarah Death och gavs ut under titeln *Unwanted* 2011 vid Simon & Schuster UK. Textparet benämns *svensk källtext*→*engelsk måltext2* (hädanefter SK→EM2).
3. *Svart stig*, skriven av Åsa Larsson och utgiven 2006 av Albert Bonniers förlag. Boken finns översatt av Marlaine Delargy och gavs ut under titeln *The Black Path*

2008 av Random House. Textparet benämns *svensk källtext*→*engelsk måltxt3* (hädanefter SK→EM3).

4. *Den sanna historien om Pinocchios näsa*, skriven av Leif G.W. Persson och utgiven 2013 på Bonnierförlagen. Boken finns översatt till engelska av Neil Smith och gavs ut 2016 under titeln *Bäckström 3: The Sword of Justice* av Transworld Publishers. Textparet benämns *svensk källtext*→*engelsk måltxt4* (hädanefter SK→EM4)

Samtliga översättare uppfyller kriterierna för att räknas som brittiska författare. Sammanlagt har 59 källsegment lokaliserats och extraherats ur dessa material.

Följande böcker ingår i korpusen *engelska källtexter*→*svenska måltexter* (hädanefter EK→SM):

1. *Not Dead Yet*, skriven av Peter James och utgiven 2012 av Pan Books. Boken finns översatt av Reine Mårtensson och gavs ut under titeln *Till döds* 2014 vid Damm förlag. Textparet benämns *engelsk källtext*→*svensk måltxt1* (hädanefter EK→SM1).
2. *The Lighthouse*, skriven av P.D. James och utgiven 2005 av Faber and Faber. Boken finns översatt av Ulla Danielsson och gavs ut under titeln *Fyren* av Wahlström & Widstrand 2006. Textparet benämns *engelsk källtext*→*svensk måltxt2* (hädanefter EK→SM2).
3. *The Janus Stone*, skriven av Elly Griffiths och utgiven 2010 av Quercus, Boken finns översatt till svenska av Carla Wiberg och gavs ut under titeln *Janusstenen* av bokförlaget Forum 2010. Textparet benämns *engelsk källtext*→*svensk måltxt 3* (hädanefter EK→SM3).

Samtliga författare är brittiska. Ur materialet har sammanlagt 59 källsegment lokaliserats och extraherats.

Anledningen till att förekomsten av studiens språkhandlingsmarkörer i korpus SK→EM undersöks är att översättarna har olika förutsättningar i de bägge språkriktningarna. I språkriktningen engelska→svenska måste översättaren avgöra vilken, om någon, svensk språkhandlingsmarkör som utgör en passande målmotvarighet till *please*. I språkriktningen engelska→svenska kan översättaren naturligtvis inte påverka vilka svenska språkhandlingsmarkörer som förekommer i källtexten, utan denne måste istället avgöra om *please* utgör en passande målmotvarighet till de svenska språkhandlingsmarkörer som påträffas i källtexten. Det innebär att översättaren i ett och samma verk kanske inte kommer att träffa på alla de varianter som potentiellt kan utgöra källmotsvarigheter till *please*. Av detta skäl är det intressant att undersöka vilka av studiens språkhandlingsmarkörer som förekommer i korpus SK→EM.

Som framkommer i avsnitt 2.1 har SAT kritiserats för ett överdrivet fokus på enskilda yttranden och därmed en bristande hänsyn till kontexten, vilken har en avgörande betydelse för hur språkhandlingar konstrueras och uppfattas. Den här kritiken är dock inte relevant för föreliggande undersökning av ett skäl: studien syftar inte till att identifiera och fastslå vilka språkhandlingar som förekommer i korpusen. Undersökningens fokus ligger istället på vilka språkhandlingar som det associeras till i korpusen, och dessa associationer är, vilket framkommer i avsnitt 2.2.1 och 2.3.1, inbäddade i olika lexikala uttryck. Analysen kan därför utgå från kontextlösa segmentpar utan att avgörande information utelämnas. Alla segmentpar har vidare tilldelats ett unikt nummer i korpusarna. Detta nummer anges i samband med diskussionen av specifika exempel ur korpusarna. Närmare information om var i verken som segmentparen hämtats anges i korpusarna.

4 Kartläggning av översättningsmotsvarigheter till språkhandlingsmarkören *please*

Avsnittet inleds med en analys av översättningsmotsvarigheterna till *please*, utifrån om de innehåller en språkhandlingsmarkör eller ej. Därefter följer en analys av de språkhandlingsmarkörer som utgör översättningsmotsvarigheter till *please*. Kartläggningen avslutas sedan med en beskrivning av de språkhandlingsstrategier som utgör översättningsmotsvarigheter till den engelska språkhandlingsmarkören.

4.1 Språkhandlingsmarkörer respektive markörlösa segment som översättningsmotsvarigheter till *please*

Tabell 1: Språkhandlingsmarkörer respektive markörlösa segment som målmotsvarigheter till *please*

	EK→SM1	EK→SM2	EK→SM3
Språkhandlingsmarkör (%)	17 (68 %)	16 (67 %)	7 (70 %)
Markörlöst segment (%)	8 (32 %)	8 (33 %)	3 (30 %)
Totalt antal segment:	25	24	10

Tabell 1 visar att i språkriktningen svenska→engelska har översättningslösningarna en mycket likvärdig frekvens vad gäller språkhandlingsmarkör respektive markörlöst segment⁷. Segmentpar 87 visar en översättningslösning med en språkhandlingsmarkör, i det här fallet *tack*, medan segmentpar 100 visar på en markörlös översättningslösning.

Segmentpar 87 ur EK→SM1	
May I have your name, please?	Ert namn, tack?

Segmentpar 100 ur EK→SM1	
Can we see the room please?	Skulle vi kunna få se rummet?

När översättarna ställs inför ett källsegment som innefattar *please*, inbegriper de i ca 70 % av fallen en språkhandlingsmarkör även i målsegmentet. Enbart i ca 30 % av fallen låter översättarna ett markörlöst segment utgöra målsegmentet.

⁷ Med *markörlöst segment* avses ett segment som inte innehåller en *språkhandlingsmarkör*.

Tabell 2: Språkhandlingsmarkörer respektive markörlösa segment som källmotsvarigheter till *please*

	SK→EM1	SK→EM2	SK→EM3	SK→EM4
Språkhandlingsmarkör (%)	12 (50 %)	10 (91 %)	9 (82 %)	7 (54 %)
Markörlöst segment (%)	12 (50 %)	1 (9 %)	2 (18 %)	6 (46 %)
Totalt antal segment	24	11	11	13

Tabell 2 visar att i språkriktningen *svensk källtext*→*engelsk målttext* är skillnaderna större. När det gäller två av textparen (SK→EM1 och SK→EM4) framkommer det att en språkhandlingsmarkör enbart i hälften, eller ca hälften, av fallen utgör källmotsvarigheten till *please*. I övriga fall utgörs källsegmentet av ett markörlöst segment. Översättarna har alltså ansett att de engelska målsegmenten krävt fler *please* än vad det funnits språkhandlingsmarkörer i de svenska källsegmenten. Å andra sidan innehåller källsegmenten i de två andra textparen (SK→EM2 och SK→EM3) en språkhandlingsmarkör i nästan samtliga fall. Detta gör att det skiljer så mycket som 28 procentenheter mellan de två textpar (SK→EM3 och SK→EM4) som placerar sig i mitten vad gäller frekvensen av markörlösa segment som målsegment. När det gäller de två textpar som placerar sig längst ifrån varandra (SK→EM1 och SK→EM2) handlar det om en skillnad på 41 procentenheter. Det faktum att åtminstone ett markörlöst segment utgör källmotsvarigheten till *please* i samtliga textpar, och att det i två textpar gör det så ofta, talar emot Tirkkonen-Condits (2004) hypotes att unika enheter i högre grad utelämnas i översatt text eftersom det inte finns något i källtexten som utlöser enheten.

Tabell 3: Studiens språkhandlingsmarkörer kategoriserade utifrån sina målmotsvarigheter i språkriktningen *svensk källtext*→*engelsk målttext*

	SK→EM1	SK→EM2	SK→EM3	SK→EM4
Please som målmotsvarighet (%)	12 (63 %)	10 (83 %)	9 (75 %)	7 (44 %)
Övrig målmotsvarighet (%)	7 (37 %)	2 (17 %)	3 (25 %)	9 (56 %)
Totalt antal språkhandlingsmarkörer	19	12	12	16

Tabell 3 visar att när det gäller tre av textparen (SK→EM1, SK→EM2 och SK→EM3) utgör *please* målmotsvarigheten i majoriteten av de fall då studiens språkhandlingsmarkörer uppträder. Bland dessa tre textpar skiljer det dock 20 procentenheter mellan den översättare som mest frekvent använder *please* som målmotsvarighet (SK→EM2) och den översättare som

gör det minst frekvent (SK→EM1). I det sista textparet (SK→EM4) utgör *please* enbart i något mindre än hälften av fallen källmotsvarighet till en av studiens språkhandlingsmarkörer.

En jämförelse av tabell 2 och 3 visar att de översättare (SK→EM 1 och SK→EM4) som oftast använder *please* i målmotsvarigheten till ett markörlöst källsegment, även oftast använder en *övrig målmotsvarighet*⁸ till studiens språkhandlingsmarkörer. Det tyder på att dessa översättare, medvetet eller omedvetet, uppfattar att den pragmatiska ekvivalensen mellan *please* och de svenska språkhandlingsmarkörerna är svagare än vad de bägge andra översättarna, medvetet eller omedvetet, gör.

Tabell 4: Jämförelse mellan språkhandlingsmarkörer som källmotsvarigheter respektive målmotsvarigheter till *please*

	EK→SM	SK→EM
Språkhandlingsmarkör (%)	40 (68 %)	38 (64 %)
Markörlöst segment (%)	19 (32 %)	21 (36 %)
Totalt	59	59

Som tabell 4 visar blir skillnaderna mellan de båda språkriktningarna små, när man slår ihop textparen i två övergripande kategorier: *engelsk källtext*→*svensk måltext* (EK→SM) och *svensk källtext*→*engelsk måltext* (SK→EM). Tabellen visar att andelen markörlösa segment som källsegment till målsegment som innehåller *please* är något högre i språkriktningen svenska→engelska än i språkriktningen engelska→svenska, men att denna skillnad inte är tillnärmelsevis lika stor som skillnaderna inom kategorin svensk källtext→engelsk måltext.

4.2 Kartläggning av språkhandlingsmarkörerna utifrån lexikal kärna

Som framkommer i avsnitt 3.3.1. är de lexikala kärnorna kopplade till olika språkhandlingar, och därför är det intressant att analysera översättningsmotsvarigheterna utifrån dessa. Bland studiens språkhandlingsmarkörer återfinns fem lexikala kärnor, vilka utgörs av substantivet TACK, adjektivet SNÄLL, adjektivet VÄNLIG, interjektionen VARSÅGOD och verbet VETA. Som framgår av avsnitt 3.3.1. är TACK också kopplad till tack, medan SNÄLL är kopplad till vädjan och VARSÅGOD är kopplad till erbjudande. Slutligen är VÄNLIG kopplad till befallning, och VETA är kopplad till råd. I tabell 5 nedan jämförs språkhandlingsvillkoren för de respektive språkhandlingarna. Här tillkommer även uppmaning, vilken inte finns representerad bland

⁸ Med *övrig målmotsvarighet* avses de målmotsvarigheter som inte utgörs av *please*

studiens språkhandlingsmarkörer, men blir relevant senare i analysen. Inte heller finns tack med då denna språkhandling, som framgår i avsnitt 3.3.1, i hög grad avviker ifrån de övriga språkhandlingarna; den är inte ansiktshotande, utan ansiktsbekräftande. Det är därmed redan fastslaget att tack har ett annat begreppsomfång än övriga språkhandlingar i undersökningen.

Tabell 5:

Tabell 5: Språkhandlingsvillkoren kopplade för de språkhandlingar som är associerade till studiens språkhandlingsmarkörer.

	SH innebär att A söker få M att utföra Ö.H	SH yttras innan Ö.H utförts	Ö.H kostar M på Ö.H	A vinner på Ö.H	SH hotar M:s ansikte	A bedömer att M förmår utföra Ö.H	A anser sig ha rätten att begära att M utför Ö.H	A vet inte om M kommer att utföra Ö.H	A anser sig kunna förmå M att utföra Ö.H	M har inte rätten att neka att utföra Ö.H	A bedömer att enbart A vinner på Ö.H	M har inte rätt att utföra Ö.H om inte uppmaning föregåtts	SH inbegriper givande
<u>request</u>	x	x	x	x	x	x	x						
<u>uppmaning</u>	x	x	x		x	x		x					
<u>erbjudande</u>	x	x	x		x	x		x				x	x
<u>Befallning</u>	x	x	x		x	x		x		x			
<u>Vädjan</u>	x	x	x		x	x		x			x		
<u>Råd</u>	x	x	x		x	x		x					*

I tabell 5 avser Ö.H. önskad händelse, SH språkhandling, M mottagare och A avsändare. Symbolen * anger att språkhandlingen uttryckligen innebär det motsatta villkoret. De svenska språkhandlingsvillkoren är hämtade ur SAG och Ledin (2017), medan de engelska språkhandlingsvillkoren är hämtade ur Usó-Juan (2010), House och Kasper (1981) samt Searle (1969). Tabell 5 visar att oavsett vilken språkhandling översättaren låter associera till i språkriktningen engelska→svenska, så blir denne tvungen att introducera och utelämna språkhandlingsvillkor i målsegmentet. Även i språkriktningen svenska→engelska blir översättaren tvungen att utelämna eller introducera språkhandlingsvillkor om denne använder *please* som målmotsvarighet till en av studiens språkhandlingsmarkörer.

Tabell 6: Studiens språkhandlingsmarkörer som målmotsvarigheter till *please* indelade efter lexikal kärna

Lexikal kärna	EK→SM1	EK→SM2	EK→SM3
TACK (%)	10 (59 %)	1 (6 %)	2 (29 %)
SNÄLL (%)	3 (18 %)	15 (94 %)	5 (71 %)
VÄNLIG (%)	3 (18 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
VARÅGOD (%)	1 (6 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
VETA (%)	0 (0%)	0 (0 %)	0 (0 %)
Totalt antal lexikala markörer	17	16	7

Som framgår av tabell 6 är de dominerande lexikala kärnorna i språkriktningen engelska→svenska TACK och SNÄLL. Det betyder att i språkriktningen engelska→svenska är det språkhandlingsmarkörer som är kopplade till vädjan och tack som är de mest använda översättningsmotsvarigheterna. Här är TACK intressant eftersom den på ett grundläggande sätt skiljer sig från *please*; *please* är kopplad till en ansiktshotande språkhandling medan *tack* (den enda språkhandlingsmarkören kopplad till TACK) är kopplad till en ansiktsbekräftande språkhandling. Det är en radikal vändning vad gäller språkhandlingstaktik. Även vädjan skiljer sig emellertid från request. Som framgår av tabell 5 innebär vädjan exempelvis att avsändaren tar sig rätten att be mottagaren genomföra den önskade handlingen. Något sådant språkhandlingsvillkor framgår inte för request. Andra språkhandlingsvillkor gäller enbart för request och inte för vädjan, exempelvis att avsändaren bedömer att det finns en risk att mottagaren inte genomför den önskade handlingen om denne inte blir ombedd. Valet av SNÄLL innebär alltså att språkhandlingsvillkor tillförs eller försvinner i måltexten. Vad gäller VÄNLIG och VARÅGOD återfinns detta bara i ett av textparen (EK→SM1). Även denna översättare

använder emellertid oftast TACK, till vilken 59 % av textparets språkhandlingsmarkörer hör. Det innebär att enbart en av översättarna använder sig av språkhandlingsmarkörer kopplade till erbjudande och befallning. Dessa två språkhandlingar och deras markörer innebär i likhet med vädjan att språkhandlingsvillkor tillförs eller försvinner. Ingen av översättarna använder sig av VETA, vilket innebär att ingen använder en språkhandlingsmarkör kopplad till råd.

Tabell 7: Studiens språkhandlingsmarkörer som källmotsvarigheter till please, indelade efter lexikal kärna

Lexikal kärna	SK→EM1	SK→EM2	SK→EM3	SK→EM4
TACK (%)	5 (42 %)	1 (10 %)	3 (33 %)	0
SNÄLL (%)	1 (8 %)	8 (80 %)	6 (66 %)	0
VÄNLIG (%)	0	1 (10 %)	0	0
VARSAĞOD (%)	6 (50 %)	0	0	6 (86 %)
VETA (%)	0	0	0	1 (14 %)
Totalt antal lexikala markörer	12	10	9	7

Tabell 7 visar att i språkriktningen svenska→engelska är resultatet av analysen spretigare. I det första av textparen (SK→EM1) dominerar två lexikala kärnor, nämligen TACK och VARSAĞOD. I dessa två textpar utgörs alltså källmotsvarigheten till *please* av språkhandlingsmarkörer som är kopplade till tack och erbjudande. I de två följande textparen (SK→EM2 och SK→EM3) är SNÄLL den dominerande lexikala kärnan, och här utgörs därmed vanligen källmotsvarigheten av en språkmarkör kopplad till vädjan. I det sista textparet (SK→EM4) faller däremot samtliga språkhandlingsmarkörer förutom en i kategorin VARSAĞOD. Den språkhandlingsmarkör, *vet jag* i segmentpar 68 nedan, hör till den lexikala kärnan VETA, vilken inte finns representerad i något annat textpar oavsett språkriktning.

Segmentpar 68 ur SK→EM4

Slå dig ner, slå dig ner, vet jag

Sit down, sit down, please

Därmed är detta det enda textpar där en språkhandlingsmarkör kopplad till råd utgör källmotsvarighet till *please*. Den lexikala kärnan VÄNLIG, och därmed en språkhandlingsmarkör kopplad till befallning, förekommer bara i ett textpar, och är tillsammans med VETA den minst förekommande lexikala kärnan.

Tabell 8: Jämförelse av studiens språkhandlingsmarkörer som källmotsvarigheter respektive målmotsvarigheter till *please*, indelade efter lexikal kärna

Lexikal kärna	EK→SK	SK→EM
TACK (%)	13 (32 %)	9 (24 %)
SNÄLL (%)	23 (58 %)	15 (39 %)
VÄNLIG (%)	3 (8 %)	1 (3 %)
VARSAĞOD (%)	1 (3 %)	12 (32 %)
VETA (%)	0	1 (3 %)
Totalt antal lexikala markörer	40	38

Som framgår i tabell 8 är de sammanslagna resultaten än en gång relativt lika i de båda språkriktningarna. Här finns dock en kategori som tydligt utmärker sig, nämligen den över den lexikala kärnan VARSAĞOD. I språkriktningen engelska→svenska utgörs denna kategori nämligen av 3% av de språkhandlingsmarkörer som utgör målmotsvarigheterna till *please* medan den i språkriktningen svenska→engelska utgörs av 32 % av de språkhandlingsmarkörer som utgör källmotsvarigheterna till *please*. Det innebär en skillnad på ca 30 procentenheter mellan källmotsvarigheter och målmotsvarigheter. Det är alltså vanligare att den lexikala kärnan VARSAĞOD får *please* som målmotsvarighet, än att *please* får VARSAĞOD som målmotsvarighet. Detta tyder på att VARSAĞOD i högre grad utlöser *please* i översättningen än att *please* utlöser VARSAĞOD i översättningen. Detta resultat styrker Tirkkonen-Condits (2004) hypotes att unika enheter försvinner i översättningsprocessen.

Tabell 9: Studiens språkhandlingsmarkörer i källsegmenten kategoriserade utefter lexikal kärna

Lexikal kärna	SK→EM1	SK→EM2	SK→EM3	SK→EM4
TACK (källmotsvarighet till <i>please</i>)	3 (5)	1 (1)	2 (3)	3 (0)
<u>Totalt antal</u>	<u>8</u>	<u>2</u>	<u>5</u>	<u>3</u>
SNÄLL (källmotsvarighet till <i>please</i>)	3 (1)	1 (8)	1 (6)	0 (0)
<u>Totalt antal</u>	<u>4</u>	<u>9</u>	<u>7</u>	<u>0</u>
VARSAĞOD (källmotsvarighet till <i>please</i>)	1 (6)	0 (0)	0 (0)	3 (6)
<u>Totalt antal</u>	<u>7</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>9</u>

Lexikal kärna	SK→EM1	SK→EM2	SK→EM3	SK→EM4
VÄNLIG (källmotsvarighet till <i>please</i>)	0 (0)	0 (1)	0 (0)	0 (0)
<u>Totalt antal</u>	<u>0</u>	<u>1</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
VETA (källmotsvarighet till <i>please</i>)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	3 (1)
<u>Totalt antal</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>4</u>

Som redan fastställts måste dock översättarna i språkriktningen svenska→engelska utgå från de språkhandlingsmarkörer som faktiskt finns i källtexten, och därmed kan det finnas språkhandlingsmarkörer i korpusarna som de enskilda översättarna aldrig får chansen att ta ställning till i förhållande till *please*. Tabell 9 visar att så faktiskt är fallet. Tabellen visar också att översättarna oftast översätter åtminstone hälften av språkhandlingsmarkörerna som hör till någon av de lexikala kärnorna ovan till *please*. Det visar även tabell 10 nedan. Tabell 9 visar dock att i två av textparen (SK→EM1 och SK→EM4) återfinns lexikala kärnor där översättaren oftast inte använder *please* som målmotsvarighet. I det första textparet (SK→EM1) är det SNÄLL, och därmed språkmarkörer kopplade till vädjan som oftast inte får *please* som målmotsvarighet. I det sista textparet (SK→EM4) är detta fallet för TACK och VETA. Intressant nog är det i dessa båda textpar som tabell 2 visade att markörlösa meningar i hälften av fallen utgjorde källmotsvarigheten till *please*.

Tabell 10: Sammanställning över alla språkhandlingsmarkörer i SK→EM kategoriserade utefter lexikal kärna och indelade efter målmotsvarighet

Lexikal kärna	Till <i>please</i> (%)	Till övrig målmotsvarighet (%)	Totalt antal
TACK	10 (63 %)	6 (38 %)	16
SNÄLL	16 (70 %)	7 (30 %)	23
VARÅGOD	6 (67 %)	3 (33 %)	9
VÄNLIG	1 (50 %)	1 (50 %)	2
VETA	1 (25 %)	3 (75 %)	4

Av tabell 10 framgår att i korpusen engelska→svenska är det vanligast att VETA får en övrig målmotsvarighet. Råd utgör därmed sällan en associerad språkhandling i källsegmenten till *please*. TACK får däremot oftast målmotsvarigheten *please*, vilket betyder att ett källsegment vari en ansiktsbekräftande språkhandling associeras, oftast får ett målsegment vari en

ansiktshotande språkhandling associeras. Tabell 10 visar dock att den vanligaste källmotsvarigheten bland språkhandlingsmarkörerna i korpusen engelska→svenska är SNÄLL, och därmed är det oftast vädjan källmotsvarigheterna till *please* associeras till.

4.3 Kartläggning av språkhandlingsstrategier som översättningsmotsvarigheter till *please*

I följande avsnitt diskuteras kort de språkhandlingsstrategier som utgör käll- eller målmotsvarigheter till *please*. Anledningen till att de kan anses utgöra översättningsmotsvarigheter till *please* är, som framgår i avsnitt 3, att de inte på annat sätt finns representerade i motsvarande segment. Eftersom dessa strategier är så få görs ingen tabell av dem. Istället diskuteras exemplen var för sig.

I språkriktningen svenska→engelska återfinns bara språkhandlingsstrategier som källmotsvarigheter till *please* i två av de tre textparen (SK→EM4 och SK→EM1). Dessa textpar är de textpar vari tabell 2 visade att ett markörlöst segment i nästan hälften av fallen utgjorde källmotsvarigheten till *please*. I det ena av textparen (SK→EM4) återkommer nästan samma språkhandlingsstrategi två gånger som källmotsvarighet till *please*:

Segmentpar 61 ur SK→EM4	
Sätt dig, sätt dig, Jenny	Please, take a seat
Segmentpar 78 ur SK→EM4	
Så lite, det var så lite	Please, don't mention it

I båda fallen är det fråga om en dubblering, men i segmentpar 61 är det fråga om ett dubbelimperativ, medan segmentpar 78 möjligen skulle kunna ses som en upprepning av ett språkhandlingsvillkor: handlingen har inte kostat avsändaren särskilt mycket. Intressant att notera är dock att detta språkhandlingsvillkor inte finns med i tabell 5, vilket visar att det inte är ett språkhandlingsvillkor kopplat till uppmaning, eller någon av dess underkategorier. Inte heller passar språkhandlingsvillkoret in på tack. Det dubblerade språkhandlingsvillkoret antyder därmed att det här är fråga om ytterligare en annan språkhandling, och avsändarens försäkran att handlingen inte kostat denne något antyder att språkhandlingen i segmentpar 78 förmodligen förekommer i replikpar med tack. Nämnas bör att ytterligare ett dubbelimperativ förekommer i källsegmenten i detta textpar, då tillsammans med *vet jag*. Det skulle möjligtvis

kunna tolkas som att både språkhandlingsmarkör och språkhandlingsstrategin översatts till *please* i detta fall.

I det andra textparet (SK→EM1) föreligger två språkhandlingsstrategier, nämligen negering i segmentpar 2 och satsadverbial i segmentpar 14 och 17.

Segmentpar 2 ur SK→EM1

Kan du inte hämta lite vatten?

Could you get me some water, please?

Segmentpar 14 ur SK→EM1

Säg Magnus, förresten.

Please, call me Magnus.

Segmentpar 17 ur SK→EM1

Ja, väldigt gärna.

Yes please.

Precis som med språkhandlingsstrategierna dubbelimperativ och kommentar av språkhandlingsvillkor är negering och användning av satsadverbial språkhandlingsstrategier som omnämns i forskningsbakgrunden. Att dessa källmotsvarigheter har en språkhandlingsfunktion är därmed tydligt. Vad gäller dessa språkhandlingsstrategier finns dock inga lexikala markörer som skapar en association till en specifik språkhandling, varför målsegmentet får en tydligare koppling till en viss typ av språkhandling än källsegmentet hade. Källsegmenten saknar därmed tydliga associationer till språkhandlingsvillkor, medan sådana tillförts i målsegmenten.

Även i språkriktningen engelska→svenska återfinns språkhandlingsstrategier som översättningsmotsvarigheter till *please*. I två av dessa, segmentpar 122 och 136, blir dock kopplingen starkare i och med att målmotsvarigheten innehåller ett performativt verb och därmed ett påstående om en viss språkhandling, nämligen bön, vilken SAG kategoriserade som en underkategori till vädjan.

Segmentpar 122 ur EK→SM2

If anyone objects to this, will you please let me know.

Om någon har något att invända mot detta ber jag er att tala om det för mig.

Segmentpar 136 ur EK→SM3

Please.

Jag ber er.

Även i språkriktningen engelska→svenska förekommer förklaringar, vilket framgår i segmentpar 89 och 106.

Segmentpar 89 ur EK→SM1

Please go up to the first floor.

Åk upp en våning så tar någon emot er där.

Segmentpar 106 ur EK→SM2

Now, please, and in the office.

Omedelbart, och på ert kontor, om det går bra.

I segmentpar 89 ges en förklaring till varför språkhandlingen bör genomföras, och i segmentpar 106 ges en förklaring av ett språkhandlingsvillkor för uppmaning och dess underkategorier; det är nämligen en anspelning på mottagarens förmåga att utföra den önskade handlingen. Bägge strategierna har alltså en tydlig språkhandlingsfunktion. I likhet med de språkhandlingsstrategier som utgör källmotsvarigheter till *please* är dock även här associationen till en viss språkhandling och därmed vissa språkhandlingsvillkor svagare.

De segment som varken innehåller språkhandlingsmarkörer eller språkhandlingsstrategier, alltså *nakna segment*, har analyserats i förhållande till övriga segment vad gäller förändringar i modala verbkedjor och huvudsatstyper. Denna undersökning gav dock inga tydliga resultat gällande detta. Dessa förändringar sker i ett fåtal fall. Det gör de dock nästan lika ofta i de satser som innehåller språkhandlingsstrategier- eller markörer. Därför framträder det inte ett tydligt mönster som visar att dessa förändringar utgör översättningsmotsvarigheter till *please*. Därav dras slutsatsen att översättningsmotsvarighet saknas i dessa fall.

5 Analys av och diskussion om översättningslösningar

I föreliggande avsnitt diskuteras och analyseras de i delkorpusarna lokaliserade käll- och målmotsvarigheterna till *please* utifrån de översättningsvetenskapliga teorier som presenteras i avsnitt 2.4. Diskussionen och analysen bygger främst på de översättningsteorier av Baker (2018) som presenterades i detsamma. I avsnitt 5.1 diskuteras varför svenskan trots förekomsten av språkhandlingsmarkörer kan anses sakna en översättningsmotsvarighet till *please*. I avsnitt 5.2 följer sedan en kategorisering av de översättningslösningar som funnits i de bägge delkorpusarna.

5.1 Språkhandlingar i engelskan och svenskan

För att förstå de översättningslösningar som förekommer i de bägge korpusarna, kan det först vara behjälpligt att utifrån Bakers (2018) resonemang försöka fastslå varför svenskan trots existensen av språkhandlingsmarkörer kan anses sakna en översättningsmotsvarighet till *please*. Eftersom request utgör en överkategori till olika språkhandlingar, medan de språkhandlingar som de flesta av de svenska språkhandlingsmarkörerna är kopplade till utgör underkategorier till språkhandlingen uppmaning, hade man kunnat tänka sig att aspekten överordnad/underordnad skulle kunna ge svaret på varför en tydlig översättningsmotsvarighet saknas på svenska. För att reda ut detta är det möjligt att än en gång utgå från tabell 5 på sidan 30.

Tabell 5 visar att request och uppmaning inte uppfyller samma språkhandlingsvillkor. Detta tyder på att de bägge språkhandlingarna inte kan anses utgöra exakta motsvarigheter. Visserligen har de många gemensamma språkhandlingsvillkor, medan andra språkhandlingsvillkor kan synas gränsa till varandra, men helt och hållet tycks de inte överensstämma. Det är inte förvånande, om man har i åtanke Ngcobos (2015) påstående om att de mål som en språkhandling kan uppnå är kulturspecifika. Det kanske kan tyckas att språkhandlingsvillkoren ”A anser att M måste bli ombedd för att utföra Ö.H.” och ”A vet inte om M kommer att utföra Ö.H.” är snarlika, men det första kan ju innebära att A vet att M kommer att utföra handlingen om A bara ber M att göra det. Utifrån detta resonemang utgör alltså både request och uppmaning överkategorier, men inte samma överkategori. Därmed bör inte de språkhandlingar som faller under uppmaning per automatik anses utgöra underkategorier även till request. Av tabell 5 framkommer även att inte heller dessa språkhandlingar uppfyller alla de språkhandlingsvillkor som request gör. Av denna anledning kan inte aspekten överordnad/underordnad användas för

att förklara bristen på översättningsmotsvarighet till *please* på svenska. Faktum är att resultatet tyder på att denna aspekt överhuvudtaget är svår att applicera på språkhandlingar, eftersom språkhandlingar har så stark pragmatisk betydelse. Det gör att pragmatiska skillnader blir betydelsefulla. En möjlig slutsats utifrån detta resonemang är att språkhandlingar och därtill tillhörande uttryck bör ses som kulturspecifika företeelser som saknar fullständiga motsvarigheter i andra kulturer. Resultatet stöder alltså Morinis (2013) påstående om att det inte finns exakta översättningsmotsvarigheter till ord med en interpersonell betydelseaspekt. Frågan är dock om det är så att svenskan skulle kunna anses ha konceptet request men sakna lexikala markörer knutna enbart till denna språkhandling. Svaret går inte att fastslå utifrån resultatet av denna studie, men det finns ingenting i studien som tyder på att så skulle vara fallet. Om hänsyn tas till det Ngcobo (2015) och Morini (2013) funnit om kulturspecificiteten i interpersonella uttryck i sina studier, är det än mindre troligt att det förhåller sig så. En troligare förklaring är att svenskan har en kulturspecifik företeelse och engelskan en annan, men att dessa båda företeelser till viss del överlappar varandra.

5.2 Kategorisering av översättarnas lösningar

Frågan är då hur översättarnas lösningar kan kategoriseras. Även här utgår diskussionen ifrån Bakers (2018, se avsnitt 2.4) kategorier. För att denna diskussion ska kunna föras måste dock språkriktningarna diskuteras var för sig, vilket skillnaderna mellan segmentpar 8 och 99 nedan exemplifierar.

Segmentpar 99 ur EK→SM1

Could you tell us who this room is registered to, please.

Kan du upplysa oss om vems rum den här nyckeln tillhör?

I det engelska källsegmentet i segmentpar 99 återfinns språkmarkören *please*, medan målsegmentet saknar både språkhandlingsmarkör och språkhandlingsstrategier som skiljer sig från källsegmentet. Segmentpar 99 är alltså ett tydligt exempel på en *utelämning*. Denna kategori återfinns dock inte i segmentpar 8 nedan.

Segmentpar 8 ur SK→EM1

Kan du hämta Elsa?

Could you pick Elsa up, please?

I källsegmentet ovan saknas både en språkhandlingsmarkör och en språkhandlingsstrategi som avviker ifrån målsegmentet. Detta segmentpar kan alltså ses som motsatsen till översättningslösningen i segmentpar 99. I segmentpar 8 har istället *tillägg* använts som översättningslösning. Denna strategi återfinns inte i Bakers (2018) lista, men Baker själv påpekar ju att denna lista inte kan anses vara uttömmande.

Utifrån segmentpar 99 och 8 skulle man kunna påstå att när såväl relevant språkhandlingsmarkör saknas i den svenska texten i översättningen till och från *please*, bör den engelska översättaren anses ha använt *tillägg*, medan den svenska översättaren bör anses ha använt *utelämning*. Utifrån följande textpar skulle detta kunna ifrågasättas:

Segmentpar 134 ur EK→SM3

Edward, please.

Säg Edward.

I segmentparet ovan är det tydligt att det har skett något i översättningsprocessen. Källsegmentet utgörs nämligen av en icke satsformad mening med en språkhandlingsmarkör, medan målsegmentet utgörs av en direktiv sats utan språkhandlingsmarkör. Val av huvudsatstyper en viktig del i språkhandlingsformuleringen (se avsnitt 2.3.2). I analysen av delkorpusarna framkommer dock att förändringar görs vad gäller huvudsatstyp, om än sällan, såväl i målsegment som innehåller språkhandlingsmarkörer eller språkhandlingsstrategier, som i målsegment som saknar bägge (se avsnitt 4.3). Av denna anledning bör inte ovanstående förändring ses som en målmotsvarighet till *please*. Här är det istället fråga om *utelämning*.

Svenskan saknar språkhandlingsmarkörer med en betydelse som är identisk med *please*, men har andra språkhandlingsmarkörer. Många av de svenska språkhandlingsmarkörerna är kopplade till språkhandlingar som delar språkhandlingsvillkor med *request*, som *please* associeras till. Utifrån detta resonemang är det möjligt att påstå att svenskan har ord som ligger pragmatiskt nära *please*. Språkhandlingar kan, som diskuterats, dock ses som kulturspecifika företeelser, vilket bör leda till att de markörer som associeras till en specifik språkhandling också kan ses som kulturspecifika företeelser. Som framkommer i forskningsbakgrunden menar Baker (2018) att strategin att använda en kulturspecifik företeelse ofta syftar till att uppnå en liknande effekt i måltext som i källtext. Hur översättningslösningen analyseras kan därmed visa om översättaren anses ha fokuserat på perlokut effekt eller illokut kraft. Om översättningslösningen ses som användningen av en kulturspecifik företeelse, blir det av största intresse att jämföra de perlokuta effekterna, eftersom det är dessa som översättaren förmodligen anses ha försökt att efterlikna. Om översättningslösningen istället ses som en *omskrivning med*

närliggande ord skulle det innebära att översättaren har fokuserat på att efterlikna den illokuta kraften, dvs. det är denna som översättaren försökt beskriva med liknande ord i målspråket. En jämförelse av den perlokuta effekten behöver dock inte avslöja hur det faktiskt förhåller sig. Precis som Jiang (2012) skriver, är det fullt möjligt att både översättare och författare misslyckas med att uppnå den effekt de eftersträvar. En jämförelse av den illokuta kraften är av samma skäl svår att genomföra, eftersom den nödvändigtvis måste baseras på en tolkning av den perlokuta effekten såvida man inte själv är avsändaren. Det intrikata förhållandet mellan perlokut effekt och illokut kraft kan utifrån detta resonemang sägas omöjliggöra en distinktion mellan Bakers (2018, se avsnitt 2.4) kategorier *ersättning med kulturspecifik företeelse* och *omskrivning med närliggande ord* när det gäller översättningslösningar som rör språkhandlingar. Språkhandlingen (dvs. den kulturspecifika företeelsen) som återfinns i måltexten kan sett till språkhandlingsvillkoren vara mer eller mindre närliggande den språkhandling som återfinns i källtexten. På samma vis kan språkhandlingsvillkoren göra att den eventuella språkhandlingens tillhörande markör kan vara mer eller mindre närliggande den språkhandlingsmarkör som återfinns i källtexten. Ur perspektivet språkhandlingsmarkörer och strategier vore enligt min mening två mer användbara kategorier istället *ersättning med en närliggande kulturspecifik företeelse* och *omskrivning med en närliggande kulturspecifik företeelse*, där den senare kategorin blir av intresse när det kommer till språkhandlingsstrategier.

Ovanstående diskussion får konsekvenser för hur de svenska språkhandlingsmarkörerna som översättningsmotsvarigheter till *please* bör analyseras. De språkhandlingsmarkörer som associeras med underkategorier till uppmaning bör enligt ovanstående resonemang analyseras utifrån kategorin *ersättning med en närliggande kulturspecifik företeelse*. Segmentpar 114 och 34 nedan exemplifierar den diskuterade översättningslösningen.

Segmentpar 114 ur EK→SM2

Can we please get the timings
absolutely clear.

Kan ni vara snäll och precisera
klockslaget?

Segmentpar 34 ur SK→EM2

Var snäll och parkera din bil där borta

Please park your car over there

I segmentpar 114 utgör *var snäll och* målmotsvarighet till *please*, och det är därmed den svenska språkhandlingsmarkören som utgör *den närliggande kulturspecifika ersättningen*. I segmentpar

34 är det dock *please* som utgör målmotsvarighet till den svenska språkmarkören, varför det är *please* som utgör *den närliggande kulturspecifika ersättningen*.

Bland översättningsmotsvarigheterna till *please* finns det dock svenska språkhandlingsmarkörer som inte är kopplade till uppmaning utan till en annan språkhandling, nämligen tack. Som framgår i forskningsbakgrunden uttrycker tack en känsla, nämligen uppskattning. Uppskattning är en känsla som följer på en handling som utförs eller redan har utförts. Därmed delar inte tack språkhandlingsvillkoret ”innan händelse” med request. Att visa uppskattning hotar inte heller mottagarens negativa ansikte, istället uppfyller det mottagarens positiva ansikte, alltså dennes önskan att bli accepterad och uppskattad av andra. Tack tycks alltså inte alls överlappa med request, varav *tack* som översättningsmotsvarighet till *please* istället måste anses utgöra ett exempel på en översättningslösning där den källkulturella företeelsen har ersatts med en icke närliggande målkulturell företeelse. Segmentpar 7 och 131 nedan visar användningen av denna översättningslösning.

Segmentpar 7 ur SK→EM1

Ja, tack.

Yes please.

Segmentpar 131 ur EK→SM3

Yes please.

Ja tack.

I det första segmentparet utgör *tack* källmotsvarigheten till *please*, och det är därmed *please* som utgör *ersättningen med en icke närliggande kulturspecifik företeelse*. I det andra segmentparet är det istället *tack* som utgör *ersättningen med en icke närliggande kulturspecifik företeelse*. Att *tack* här ingår i översättningslösningen *ersättning med en icke närliggande kulturspecifik företeelse* bör inte misstas för att så alltid är fallet. Hade den engelska språkhandlingsmarkören istället varit *thanks* hade diskussionen även blivit en annan.

Som framkommer i 4.4 föreligger ibland språkhandlingsstrategier som mål- eller källmotsvarigheter till *please*. Dessa utgör inte språkhandlingsmarkörer, alltså lexikala enheter som starkt associeras med en specifik språkhandling. De är relevanta som översättningsmotsvarigheter till *please* på så vis att de inte finns representerade i mål- eller källsegmentet beroende på språkriktning. I dessa fall blir kategorin *omskrivning med kulturspecifik företeelse* intressant, vilket framgår av segmentpar 136.

Segmentpar 136 ur EK→SM3

Please.

Jag ber er.

I segmentpar 136 använder sig översättaren av ett performativt verb som målmotsvarighet till *please*. Det performativa verbet gör att målsegmentet mycket starkt kopplas till en viss språkhandling, förmodligen starkare än språkhandlingsmarkören gör i källsegmentet (se avsnitt 4.4). Bön faller enligt SAG under kategorin vädjan. Som en underkategori till vädjan delar bön vissa språkhandlingsvillkor med request, exempelvis är bägge språkhandlingarna ansikts-hotande och yttras innan den önskade handlingen utförs. För att analysera översättningslösningen är det behjälpligt att tänka i termer av Nidas (1969) transformationskedja: *Please* omvandlas till språkhandlingen request som omvandlas till en närliggande målkulturell språkhandling, bedjan. Kedjans sista steg innebär i det här fallet dock inte en språkhandlingsmarkör associerad till bedjan, istället inbegriper översättningslösningen ett performativt verb vilket innebär att språkhandlingen skrivs ut mycket tydligt i målsegmentet. Detta innebär att en omskrivning har använts. Här är det viktigt att understryka att den här undersökningen inte förmår avslöja hur översättarna faktiskt tänkt i översättningsprocessen, eller ens hur medvetna de varit i val av översättningslösningar. Därför är det inte möjligt att påstå att de faktiskt tänkt i termer av ovanstående transformationskedja. Däremot kan den redovisade kedja ge en bra beskrivning av de pragmatiska kopplingarna mellan mål- och källsegment. Utifrån detta resonemang skulle segmentpar 136 kunna anses utgöra ett fall då översättningslösningen *omskrivning med kulturspecifik företeelse* används.

Även i segmentpar 61 och 106 kan denna transformationskedja användas till att beskriva de pragmatiska kopplingarna mellan käll- och målsegment.

Segmentpar 61 ur SK→EM4

Sätt dig, sätt dig, Jenny

Please, take a seat

Segmentpar 106 ur EK→SM2

Now, please, and in the office.

Omedelbart, och på ert kontor, om det går bra.

Som redan fastslagits i kartläggningen utgör ”om det går bra” en kommentar av ett språkhandlingsvillkor för språkhandlingar kopplade till överkategorin uppmaning. Det första steget i kedjan är därmed att språkhandlingsmarkören *please* har omvandlats till

språkhandlingen request, vilken i sin tur har omvandlats till språkhandlingen uppmaning eller en av dess underkategorier, alltså *en närliggande kulturspecifik företeelse*. Därefter har översättningslösningen blivit att ett av språkhandlingsvillkoren för denna språkhandling har skrivits ut. Med andra ord kan översättningslösningen i segmentpar 106 anses utgöra *omskrivning med en närliggande kulturspecifik företeelse*. Samma resonemang kan appliceras på segmentpar 61. Dubbelimperativet som en vanlig språkhandlingsstrategi för uppmaningar och deras underkategorier har omvandlats till request, varav en vanlig markör för denna språkhandling har skrivits ut i översättningslösningen. Som i fallet med segmentpar 106 och 136 kan segmentpar 61 därmed ses som ett exempel på *en omskrivning med en närliggande kulturspecifik företeelse*.

Som framkommer i avsnitt 4.4 finns det dock en språkhandlingsstrategi, exemplifierad i segmentpar 78 nedan, som inte faller under uppmaning, men troligtvis förekommer i replikpar med tack.

Segmentpar 78 ur SK→EM4

Så lite, det var så lite

Please, don't mention it

I det här fallet passar därmed inte transformationskedjan språkhandlingsstrategi/markören omvandlas till en källkulturell språkhandling, som i sin tur omvandlas till en närliggande målkulturell språkhandling, varifrån tillhörande språkhandlingsstrategi/markör expliciteras. I segmentparet ovan antyder inte språkhandlingsstrategin i källsegmentet och språkhandlingsmarkören i målsegmentet att språkhandlingarna i respektive segment delar språkhandlingsvillkor; därmed är inte språkhandlingarna närliggande. Detta stödjer Ngcobos (2015) påstående att målen med olika språkhandlingar är kulturspecifika. Här tycks nämligen två icke närliggande språkhandlingar användas i respektive segment, båda dock med samma mål. I segmentpar 78 tycks därmed översättningslösningen snarast kunna beskrivas som *en omskrivning med en icke närliggande kulturspecifik företeelse*.

Utifrån de kategorier av översättningslösningar jag tidigare diskuterat, blir det möjligt att gruppera de översättningslösningar som förekommer i de bägge korpusarna och analysera hur språkhandlingarnas kulturspecifika användning har hanterats i översättningarna. Det är dock viktigt att ha i åtanke att det inte har varit möjligt inom ramen för denna uppsats att analysera de fall då studiens språkhandlingsmarkörer har översatts till något annat än *please*. I tabell 12 nedan återfinns därför bara de segmentpar vari *please* ingår.

Tabell 11: Jämförelse av översättningslösningar i språkriktningen engelska→svenska

	EK→SM1	EK→SM2	EK→SM3
Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse (%)	7 (28 %)	15 (60 %)	5 (50 %)
Omskrivning med närliggande kulturspecifik företeelse (%)	1 (4 %)	2 (8 %)	1 (10 %)
Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse (%)	10 (40 %)	1 (4 %)	2 (20 %)
Omskrivning med icke närliggande kulturaspecifik företeelse	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Utelämnning (%)	7 (28 %)	6 (25 %)	2 (20 %)
Totalt antal segmentpar	25	24	10

Tabell 12: Jämförelse av översättningslösningar i språkriktningen svenska→engelska.

	SK→EM1	SK→EM2	SK→EM3	SK→EM4
Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse (%)	7 (29 %)	10 (83 %)	6 (55 %)	7 (54 %)
Omskrivning med närliggande kulturspecifik företeelse (%)	3 (13 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (8 %)
Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse (%)	5 (21 %)	1 (8 %)	3 (27)	0 (0 %)
Omskrivning med icke närliggande kulturaspecifik företeelse	0 (0 %)	0 (0%)	0 (0 %)	1 (8 %)
Tillägg (%)	9 (38 %)	1 (8 %)	2 (18 %)	4 (31 %)
Totalt antal segmentpar	24	12	11	13

Tabell 11 och 12 visar att båda omskrivningskategorierna är sällsynta oavsett språkriktning. I bägge språkriktningarna dominerar ersättningskategorierna, alltså användningen av en språkhandlingsmarkör som översättningsmotsvarighet till *please*. Den vanligaste översättningsmotsvarigheten till *please* är därmed en lexikal enhet vars innebörd är helt och hållet interpersonell. Det är bara i ett av textparen (EK→SM1) som *ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse* utgör majoriteten av språkhandlingsmarkörerna. I de flesta textpar är det alltså vanligast att en språkhandlingsmarkör som är associerad till en språkhandling som delar språkhandlingsvillkor med request används i översättningslösningen.

Vad gäller tabellernas sista kategorier så skiljer de sig från varandra eftersom språkriktningarna här har olika förutsättningar vad gäller *please*. I språkriktningen engelska→svenska är frekvensen vad gäller *utelämning* ungefär den samma i samtliga textpar; ca en femtedel eller fjärdedel av alla översättningslösningar faller i denna kategori. Tabell 12 visar att frekvensen vad gäller *tillägg* skiljer sig mer mellan textparen: i ett av textparen är det den mest frekventa och i ett annat återfinns bara ett fall. Det faktum att *tillägg* förekommer i samtliga textpar i språkriktningen svenska→engelska, och att *utelämning* förekommer i samtliga textpar i språkriktningen engelska→svenska visar dock att Bakers (2018) komponent frekvens förmodligen har stor betydelse för varför svenskan saknar en översättningsmotsvarighet till *please*. Även om svenska språkhandlingsmarkörer finns, och det dessutom finns flera, täcker inte dessa tillsammans alla de talsituationer som *please* gör i korpusarna. Utifrån detta är det möjligt att dra slutsatsen att språkhandlingsmarkörerna inte bara utifrån språkhandlingsvillkoren kan anses vara kulturspecifika utan även ur frekvenssynpunkt är kulturspecifika.

6 Slutord

Målet med denna uppsats var att besvara följande frågor: Vilka konstruktioner utgör översättningsmotsvarigheter till *please*? Är det samma konstruktioner som utgör käll- och målmotsvarigheter till *please*? Kan det alltid sägas finnas en översättningsmotsvarighet? Finns det vissa språkhandlingsmarkörer som alltid översätts till *please*? Vad innebär översättningsmotsvarigheterna i fråga om språkhandlingsvillkor och översättningslösningar?

Vad gäller den första frågan visar avsnitt 4 att det finns tre olika typer av översättningsmotsvarigheter till *please*, nämligen språkhandlingsmarkörer, språkhandlingsstrategier och nakna segment. Dessa tre kategorier återfinns i bägge språkriktningarna. Dock föreligger skillnader inom de två första kategorierna. Vad gäller VET förekommer den enbart som källmotsvarighet, i övrigt finns stora skillnader i frekvensen. Den lexikala kärnan VARSÅGOD är exempelvis mycket vanligare som källmotsvarighet än som målmotsvarighet. Även vad gäller språkhandlingsstrategier föreligger där vissa skillnader. Dubbelimperativer utgör till exempel bara källmotsvarigheter. I avsnitt 4.3 framkom det att det i de bägge korpusarna inte finns några språkhandlingsmarkörer som alltid översätts till *please* i korpusarna. Undersökningens tidsramar och omfång tillät dock inte en närmare analys av de fall då språkhandlingsmarkörerna inte översätts till *please*. Här finns dock frågor för framtida forskning att besvara: Vilka faktorer är det som avgör huruvida en svensk språkhandlingsmarkör översätts till *please* eller inte? Är det en fråga om idiomatik eller finns det andra bakomliggande skäl? Vad översätts språkhandlingsmarkörerna till när de inte översätts till *please*?

Vad gäller den sista frågan visar studien att oavsett val av översättningsmotsvarighet till *please* kommer detta alltid att resultera i skillnader vad gäller de involverade språkhandlingsvillkoren i käll- respektive målsegment. Detta är helt i enlighet med det som forskare såsom Ngcobo (2015) och Morini (2013) hävdar: språkhandlingar är kulturspecifika, och därmed saknas tydliga översättningsmotsvarigheter. Vidare både styrker och motsäger undersökningens resultat Tirkkonen-Condits (2004) hypotes att unika enheter försvinner i översättningsprocessen.

Undersökningens resultat har även analyserats utifrån de översättningsstrategier som Baker (2018) anger finns i översättarens arsenal. I denna studie behövde dessa kategorier dock modifieras för att passa in ett språkhandlingsperspektiv. Den översättningsvetenskapliga analysen visar att översättningslösningarna kan delas in i fem kategorier i vardera språkriktningen; kategorierna skiljer sig dock något vad gäller denna aspekt. I språkriktningen

svenska→engelska kan översättaren använda *tillägg*, medan översättaren i språkriktningen engelska→svenska kan använda sig av *utelämning*. Det faktum att *tillägg* eller *utelämning* förekommer i samtliga textpar antyder att Bakers (2018) aspekt frekvens har betydelse för det faktum att svenskan saknar en tydlig översättningsmotsvarighet till *please*. Den vanligaste översättningsmotsvarigheten i korpusarna är dock *ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse*: en översättningslösning som innebär att en svensk språkhandlingsmarkör associerad till en svensk språkhandling som delar språkhandlingsvillkor med request utgör översättningsmotsvarigheten till *please*.

Undersökningen har alltså syftat till att undersöka vad som händer med språkhandlingsassociationerna i översättningen till och från språkhandlingsmarkören *please* i språkparet svenska↔engelska. Resultatet visar att språkhandlingsvillkoren gör att de i källtexten associerade språkhandlingarna och de i måltextern associerade språkhandlingarna aldrig kan ha samma begreppsomfång, eftersom språkhandlingar är kulturspecifika företeelser. En fråga som då väcks är vad som händer med översättningen till och från svenska vad gäller språkhandlingsmarkörer som liknar *please* och återfinns i andra språk. En annan fråga som väcks är vad som händer med de faktiska språkhandlingarna i översättningen. En sådan analys skulle dock kräva ett mycket stort material, eftersom frågeställningen kräver att kontexten tas med i beräkningen. Svaret på frågan vore dock onekligen intressant.

Litteraturlista

- Austin, J. L., Urmson, J. O. & Sbisà, Marina. (1975). *How to do things with words* [Elektronisk resurs]. 2nd ed. Oxford: Clarendon
- Baker, M. (2018). *In Other Words: A Coursebook on Translation* [Elektronisk resurs]. Routledge
- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S. & Finegan, E. (1999). *Longman grammar of spoken and written English*. Harlow: Longman
- Blum-Kulka, S. (1987). Indirectness and politeness in requests: Same or different? *Journal of Pragmatics*, 11, ss. 131–149.
- Blum-Kulka, S., House, J. & Kasper, G. (1989). *Cross-Cultural Pragmatics: Requests and Apologies*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation
- Bowe, H., Martin K. & Manns, M. (2014). *Communication Across Cultures – Mutual understanding in a global world*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown, P. & Levinson, S. (1987) *Politeness – Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chesterman, A. (2007). What is a unique item?. In EST Congress, Gambier, Y., Shlesinger, M. & Stolze, R. *Doubts and directions in translation studies* [Elektronisk resurs] selected contributions from the EST Congress, Lisbon 2004. Amsterdam: J. Benjamins Pub. Co.
- Goddard, C. (2011). *Semantic analysis: a practical introduction*. 2. ed. Oxford: Oxford University Press
- Edwardson, Å. (2015). *Himlen är en plats på jorden*. Mai Linh förlag.
- Edwardson, Å. (2008). *Frozen Tracks*. London: Vintage.
- Griffiths, E. (2010a). *Janusstenen*. Bokförlaget forum.
- Griffiths, E. (2010b). *The Janus Stone*. London: Quercus.
- Holtgraves, T. (2005). The production and perception of implicit performatives. *Journal of Pragmatics*, 37, 2024–2043. doi:10.1016/j.pragma.2005.03.005
- House, J. (1989). Politeness in English and German: The Functions of *Please* and *Bitte*. I Blum-Kulka, S., House, J. & Kasper, G. (red.) *Cross-Cultural Pragmatics: Requests and Apologies*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation, ss. 96–119
- House, J. & Kasper, G. (1981). Politeness Markers in English and German. I Coulmas, F. (red.) *Conversational Routine*. Haag: Mouton Publishers, ss. 157–185
- Jiang, C. (2012). Rethinking the translator's voice. *Neohelicon*. 39. 365–381. DOI: 10.1007/s11059-012-0144-y
- James, P. (2014a). *Till Döds*. Damm förlag
- James, P. (2014b). *Not Dead Yet*. London: Pan Books.
- James, P.D. (2014). *Fyren*. Wahlström & Widstrand.
- James, P.D. (2008). *The Lighthouse*. London: Faber & Faber.
- Larsson, Å. (2006) *Svart Stig*. Albert Bonniers förlag.
- Larsson, Å. (2008) *The Black Path*. New York: Bentam Dell.

- Ledin, J. (2017). *Annan-orientering i masskommunicerade brevtexter: en tentative modell*. Diss. Örebro: Örebro universitet, 2017.
- Martínez-Flor, A. & Usó-Juan, E. (2010). Pragmatics and speech act performance. I Martínez-Flor, A. & Usó-Juan, E. (red.) *Speech Act Performance – Theoretical, empirical and methodological issues*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, ss. 3–20
- Meier, A.J. (2010). Culture and its effect on speech act performance. I Martínez-Flor, A. & Usó-Juan, E. (red.) *Speech Act Performance – Theoretical, empirical and methodological issues*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, ss. 75–90
- Merrison, A.J., Wilson, J.J., Davies, B.L. & Haugh, M. (2012). Getting stuff done: Comparing e-mail requests from students in higher education in Britain and Australia. *Journal of Pragmatics*, 44, ss. 1077–1098. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.pragma.2012.05.009>
- Morini, M. (2013). *The Pragmatic Translator: An Integral Theory of Translation*. London: Bloomsbury Academic.
- Ngcobo, S. (2015). Cry, the beloved country’s isiZulu translation: speech act of naming. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*, 33(1), 99–110. <http://dx.doi.org/> <http://dx.doi.org/10.2989/16073614.2015.1023504>
- Nida, E.A. (1969). Science of Translation. *Language*, 45(3), 483–498. <http://www.jstor.org/stable/411434>
- Nord, C. (2018). *Translating as a purposeful activity: functionalist approaches explained*. 2 uppl. Manchester: St. Jerome
- NE (2016). Please. http://www.ne.se/ordb%C3%B6cker/#/sok/norstedts-stora-en-sv?q=please&_k=e9ipy9 [2016-12-17]
- Norstedts. (2010–2014). *Norstedts engelska ordbok Pro* (Version 2.0) [mobilapplikation]. Tillgänglig: App Store
- Ohlsson, K. (2009). *Askungar*. Piratförlaget.
- Ohlsson, K. (2011). *Unwanted*. London: Simon & Schuster.
- Oigermann, E. (2009). Politeness and in-directness across cultures: A comparison of English, German, Polish and Russian requests. *Journal of Politeness Research*, 5, ss. 189–216. DOI: 10.1515/JPLR.2009.011
- Persson, L.G.W. (2013). *Den sanna historien om Pinocchios näsa*. Albert Bonnier förlag.
- Persson, L.G.W. (2016). *Bäckström 3: The Sword of Justice*. London: Transworld Publishers.
- Robinson, Douglas (2003). *Becoming a translator: an introduction to the theory and practice of translation*. 2nd ed. London: Routledge
- Searle, J.R. (1969). *Speech acts: an essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge Univ. Press
- Stubbs, M. (1983). *Discourse Analysis – The Sociolinguistic Analysis of Natural Language*. Oxford: Basil Blackwell.
- Svensk ordbok: utgiven av Svenska Akademien*. 1. uppl. (2009). Stockholm: Norstedt [distributör]
- Silverstein, M. (2010). “Direct” and “indirect” communicative acts in semiotic perspective. *Journal of Pragmatics*. 42, 337–353. www.sciencedirect.com

- Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik (2010[1999]). *Svenska akademiens grammatik*. 1. uppl. Stockholm: Svenska akademien
- Thomas, J. (1995). *Meaning in interaction: an introduction to pragmatics*. London: Longman
- Trosborg, A. (1995). *Interlanguage pragmatics: requests, complaints, and apologies*. Berlin: Mouton de Gruyter
- Tirkkonen-Condit, S. (2004). Unique items – over – or underrepresented in translated language? I Mauranen, A. & Kujamäki, P. (red.) *Translation Universals – Do they exist?* Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. ss. 177–184
- Usó-Juan, E. (2010). Requests – A sociopragmatic approach. I Martínez-Flor, A. & Usó-Juan, E. (red.) *Speech Act Performance – Theoretical, empirical and methodological issues*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, ss. 237–56
- Watts, R. (2003). *Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wichmann, A. (2004). The intonation of Please-requests: a corpus-based study. *Journal of Pragmatics*, 36, ss. 1521–1549.

Bilaga 1 Studiens markörer

Tabellen nedan innehåller alla de språkmarkörer som i undersökningens korpusar återfunnits som översättningsmotsvarigheter till *please*. Med benämningen *studiens markörer* åsyftas alltså dessa språkhandlingsmarkörer. I tabellen är de språkhandlingsmarkörerna indelade efter lexikal kärna.

tack	snäll	VARSÅGOD	vänlig	veta
Tack	Var snäll och	Varsågod och	Var vänlig och	Vet jag
	Är (tilltalad) snäll	Var så god och	Var vänlig	
	Är (tilltalad) snäll och	Vassego	Var vänlig att	
	Skulle (tilltalad) kunna vara snäll och	Varsågod		
	Vill (tilltalad) vara snäll och			
	Kan (tilltalad) vara snäll och			
	Snälla (i vokativfras)			
	Snälla (som interjektionsfras)			

Bilaga 2 Korpus

I de bägge korpusarna har samtliga segmentpar av tydlighetsskäl fått unika segmentnummer. Istället för med sidnummer, anges segmentparens placering i verken med hjälp av kapitelnummer. Detta beror på att segmenten är hämtade ur e-böcker i vilka sidnummer inte är fasta utan beroende av faktorer såsom textstorlek. På grund av dialogpartiernas natur är det inte heller möjligt att på ett lättfattligt sätt räkna paragrafer, varför kapitelnummer är den mest exakta angivelse som går att åstadkomma. Segmentparen innehåller enbart den engelska grafiska mening vari *please* ingår, samt denna grafiska menings översättningsmotsvarighet. Eventuella anföringssatser, citattecken eller talstreck som hör till segmenten är strukna, eftersom de inte är av intresse för undersökningen.

Delkorpus Svensk källtext→engelsk målttext

De segmentpar i denna korpus vars över- och underkategorier är understrukna, är de vars målsegment *inte* innehåller språkhandlingsmarkören *please*.

Svensk källtext→ engelsk målttext 1:

Segmentpar hämtade ur *Himlen är en plats på jorden*, skriven av Åke Edwardson och utgiven 2001 på Mai Linh förlag, samt ur Laurie Thompsons översättning *Frozen Tracks* utgiven 2007 av 2007.

Nr.	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
1	Tack.	Thank you.	8	<u>Språkhandlingsmarkör</u>	<u>TACK</u>	---
2	Kan du inte hämta lite vatten?	Could you get me some water, please?	9	Språkhandlingsstrategi	Negering	Omskrivning med närliggande kulturspecifik företeelse
3	Vassego.	Take as much as you like.	13	<u>Språkhandlingsmarkör</u>	<u>VARÅGOD</u>	---
4	Var snäll och var tyst lite.	Please calm down a bit.	16	Språkhandlingsmarkör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse
5	Okej.	Yes please.	18	Naket segment	---	Tillägg

Nr.	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
6	Nej, tack.	No thank you.	18	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>TACK</u>	---
7	Ja, tack.	Yes please.	19	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse
8	Kan du hämta Elsa?	Could you pick Elsa up, please?	20	Naket segment	---	Tillägg
9	Jag söker Bengt Josefsson.”	Can I speak to Bengt Josefsson, please?’	20	Naket segment	---	Tillägg
10	Låt Bertil fortsätta	Please let Bertil finish what he has to say	21	Naket segment	---	Tillägg
11	Men snälla Fredrik, håll inne dina kommentarer en enda gång	Oh, come on, Fredrik, can't you keep your comments to yourself for once?	21	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>SNÄLL</u>	---
12	Ja, tack	Yes please,	22	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
13	Nej, tack	No thank you	22	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>TACK</u>	---
14	Säg Magnus, förresten.	Please, call me Magnus.	24	Språk-handlings-strategi	Satsadverbial	Omskrivning med närliggande kulturspecifik företeelse.
15	Kan jag få ett månadskort?	I'd like a monthly season ticket, please.	25	Naket segment	---	Tillägg

Nr.	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
16	Eh... ja, det blir hundraåtjugo kronor.	Er, yes, that'll be a hundred and twenty kronor, please.	25	Naket segment	---	Tillägg
17	Ja, väldigt gärna.	Yes please.	27	Språkhandlingsstrategi	Satsadverbial	Omskrivning med närliggande kulturspecifik företeelse.
18	Berätta så noga du kan vad som hände	Please tell me exactly what happened, as accurately as you can	28	Naket segment	---	Tillägg.
19	Varsågod	Please come in,	28	Språkhandlingsmarkör	VARSAĞOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
20	Varsågod och sitt	Please sit down.	28	Språkhandlingsmarkör	VARSAĞOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
21	Sitt kvar, tack.	Please remain seated.	28	Språkhandlingsmarkör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
22	Kan du ringa Helander och Börjesson, Bertil?	Could you phone Helander and Birgersson, please, Bertil?	29	Naket segment	---	Tillägg
23	Kan du köra hemom en minut, Fredrik?	Can you drive me home, please, Fredrik? I need to check something.	33	Naket segment	---	Tillägg
24	Varsågod och sitt	Please sit down	34	Språkhandlingsmarkör	VARSAĞOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.

Nr.	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
25	Varsågod och följ med, Gustav.	Please come this way, Gustav.	34	Språk-handlings-markör	VARSAĞOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
26	Varsågod och sitt	Please sit down	34	Språk-handlings-markör	VARSAĞOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
27	Vassego	Please do	35	Språk-handlings-markör	VARSAĞOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
28	Snälla Angela, du vet varför jag är här.	Come on, Angela. You know why I'm still here in Gothenburg.	36	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>SNÄLL</u>	---
29	Ja, tack.	Yes please.	37	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
30	Snälla Lotta, jag har inte valt det här frivilligt.	Come on, Lotta, I haven't chosen this of my own free will.	40	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>SNÄLL</u>	---
31	Ja, tack.	Yes please.	44	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.

Svensk källtext→engelsk måltext 2:

Segmentpar hämtade ur *Askungar*, skriven av Kristina Ohlsson och utgiven 2009 av Piratförlaget, samt ur Sarah Deaths översättning *Unwanted* utgiven 2011 vid Simon & Schuster UK.

Kapitlen är varken numrerade i originalverk eller översättning. Istället är boken indelad i tre delar samt utefter veckodagar. Tack vare layouten framgår dock tydligt när ett nytt kapitel påbörjas. Jag har därför utifrån veckodag och del räknat kapitlen och det är detta som anges

under rubriken *kapitel* i tabellen nedan. På grund av platsbrist anges endast del och veckodag på svenska.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
32	Nej tack, inget kaffe.	No thank you, no coffee.	3 i del 1: tisdag	<u>Språk-handlings-markör</u>	TACK	---
33	Fredrika, var snäll och dra vad du fått fram om Saras historia och hennes exmake.	Fredrika, can you give us Sara's story and what you've got on her ex-husband, please?	7 i del 1: Tisdag	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
34	Var snäll och parkera din bil där borta	Please park your car over there	5 i del 1: onsdag	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
35	Snälla du, hit är du alltid välkommen.	You're always welcome here, dear.	13 i del 1: onsdag	<u>Språk-handlings-markör</u>	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
36	Men om de ringer igen, så var snäll och skicka dem vidare till förlossningsmottagningen.	But if they ring again, do tell them to go to Maternity Reception, please.	1 i del 1: torsdag	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
37	Men skynda er, är ni snälla.	But please come quickly.	2 i del 1: torsdag	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
38	Snälla, nej nej.	Please, no.	4 i del 1: torsdag	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
39	Du har kommit till Carl, var vänlig och tala in ett meddelande efter tonen så återkommer jag så fort jag kan.	You're through to Carl. Please leave a message after the tone and I'll get back to you as soon as I can.	8 i del 1: torsdag	Språk-handlingsmarkör	VÄNLIG	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
40	Är du snäll och släpper in mig?	Could you let me in, please?	8 i del 1: torsdag	Språk-handlingsmarkör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
41	Ja, tack	Yes please	9 i del 2: fredag	Språk-handlingsmarkör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
42	Snälla, kan du inte berätta det ...	Please tell me ...	9 i del 2: lördag	Språk-handlingsmarkör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
43	Sånt här tar tid, snälla Peder, ha lite tålamod	That sort of thing takes time Peder; just be patient, please	1 i del 2: sista dagen	Språk-handlingsmarkör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
44	Mamma, kom på en gång	Mum, please come now	2 i del 2: sista dagen	Naket segment	---	Tillägg

Svensk källtext→engelsk måltext 3:

Segmentpar hämtade ur *Svart stig*, skriven av Åsa Larsson och utgiven 2006 av Albert Bonniers förlag, samt ur Marlaine Delargys översättning *The Black Path* utgiven 2008 av Random House.

I både originalverk eller översättning framgår kapitelindelningen tydligt av layouten. Kapitlen har dock vare sig rubriker eller nummer, varför de kapitelnummer som anges i tabellen nedan baseras på min egen uträkning.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
45	Ja tack	Please	11	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
46	Ja tack	Yes please	17	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
47	Men samtalslistan, tack.	But the list of calls, please.	21	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
48	Du får en kopia, men snacka inte med några journalister om det här så är du snäll.	We'll get a copy to you, but don't talk to any journalists about this, if you don't mind.	23	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>SNÄLL</u>	<u>---</u>
49	Snälla gör det.	Please say you'll come!	24	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
50	Ja, tack	Thanks	28	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>TACK</u>	<u>---</u>
51	Kan någon av er få fram min jävla nyckel ur den jävla väskan.	Can one of you get my bloody key out of this bloody purse, please?	34	Naket segment	---	Tillägg
52	... vi kan prata om det här i morgon, nu måste jag bara få vara ifred... tack.	...we can talk about this tomorrow, I just really need to be on my own now... thanks.	34	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>TACK</u>	<u>---</u>

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
53	Snälla, säg inget till Diddi och Mauri, vi tar det i morgon.	Please don't say anything to Diddi and Mauri, I'll deal with it tomorrow.	34	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
54	Gå nu	Could you go now, please	34	Naket segment	---	Tillägg
55	Var snäll och ljug inte, tänk på att den här uppgiften kan vi kontrollera på andra sätt.	Please don't lie; just remember we can check this information by other means.	36	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
56	Snälla Diddi	Please, Diddi	37	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
57	Snälla, snälla	Please, please	37	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
58	Är du snäll och ber honom.	Will you ask him, please.	38	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.

Svensk källtext→engelsk måltext 4:

Segmentpar hämtade ur *Den sanna historien om Pinocchios näsa*, skriven av Leif G.W. Persson och utgiven 2013 på Bonnierförlagen, samt ur Neil Smiths översättning *Bäckström 3: The Sword of Justice*, som gavs ut 2016 av Transworld Publishers.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
59	Var så goda och sitt	Please, sit down	3	Språk-handlings-markör	VARSA GOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
60	Var så god och sitt, Annika	Please, have a seat, Annika	12	Språkhandlingsmarkör	VARÅGOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
61	Sätt dig, sätt dig, Jenny	Please, take a seat	16	Språkhandlingsstrategi	Dubbelimperativ	Omskrivning med närliggande kulturspecifik företeelse.
62	Var så god och sitt, Lisa	Please, sit down, Lisa	22	Språkhandlingsmarkör	VARÅGOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
63	Var så god, Annika	All yours, Annika	23	<u>Språkhandlingsmarkör</u>	<u>VARÅGOD</u>	---
64	Så fortsatt med...	Please, go on...	23	Naket segment	---	Tillägg
65	Tack, gärna	Thanks, I'd love a cup	27	<u>Språkhandlingsmarkör</u>	<u>TACK</u>	---
66	Men kom in, vet jag, så kan vi prata i lugn och ro.	But goodness, come in, so we can have a proper chat.	27	<u>Språkhandlingsmarkör</u>	<u>VETA</u>	---
67	Var så god	Here you go	34	<u>Språkhandlingsmarkör</u>	<u>VARÅGOD</u>	---
68	Slå dig ner, slå dig ner, vet jag	Sit down, sit down, please	42	Språkhandlingsmarkör	VETA	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
69	Förklara för en enkel konstapel som jag hur det kan komma sig att gärningsmännen återvänder drygt fyra timmar senare för att skära halsen av hans hund och dessutom krossa skallen på någon som redan har varit död i flera timmar?	So can someone please explain to a simple officer why the perpetrators would return some four hours later to cut his dog's throat, and then smash in the skull of someone who's been dead for several hours.	44	Naket segment	---	Tillägg
70	Ja, om du ville göra det	Yes, if you could please	65	Naket segment	---	Tillägg
71	Var så god och slå dig ner, Annika	Please, take a seat, Annika	69	Språk-handlings-markör	VARÅGOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
72	Lys honom, vet jag, grip det lilla fanskapet och helst omgående.	Put a search out for him, of course, arrest the little fucker, preferably immediately.	69	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>VETA</u>	----
73	Varsågod och sitt, Annika	Please, have a seat, Annika	93	Språk-handlings-markör	VARÅGOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
74	Var så god och sitt, Jenny	Have a seat, Jenny	94	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>VARÅGOD</u>	---
75	Nej, tack det är bra	No, thank you	101	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>TACK</u>	---
76	Kom in, Edvin, kom in vet jag.	Come in, Edvin, come in.	124	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>VETA</u>	---

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
77	Tack	Thank, you	124	<u>Språk-handlings-markör</u>	<u>TACK</u>	---
78	Så lite, det var så lite	Please, don't mention it	144	Språk-handlings-strategi	Dubblering av språkhandlingsvillkor	Omskrivning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
79	En helt annan sak, du får inte ta illa upp, men är du verkligen säker på att det är din pappa?	On an entirely different subject, and please don't take offence, but are you absolutely sure that he's your father?	148	Naket segment	---	Tillägg
80	Var så god och sitt, Lisa	Please, sit down, Lisa	150	Språk-handlings-markör	VARSÅGOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.

Delkorpus Engelsk källtext→svensk målttext

Engelsk källtext→svensk målttext 1:

Segmentpar hämtade ur *Not Dead Yet*, skriven av Peter James och utgiven 2012 av, samt ur Reine Mårtenssons översättning *Till döds*, utgiven 2014 vid Damm förlag.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
81	Muddy, please, sir, no sugar.	Med mjölk, utan socker, tack.	22	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
82	May I take a credit card imprint, please?	Då ska jag be om att få ta en kopia av ert kontokort, tack.	32	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
83	Please remove item from the bagging area	Var vänlig avlägsna artikeln från packhyllan	33	Språk-handlings-markör	VÄNLIG	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
84	Okay, sir, enter your credit card, please.	Okej, nu kan ni sticka in ert kontokort.	33	Naket segment	---	Utelämning
85	<i>If you're phoning to register interest in being an extra in The King's Lover, please leave your name, age and a number we can call you right back on.</i>	Om du ringer för att anmäla ditt intresse för att vara statist i <i>The King's Lover</i> , var vänlig att uppge ditt namn, din ålder och ett telefonnummer vi kan nå dig på.	36	Språk-handlings-markör	VÄNLIG	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
86	Don't leave me here like this ... please	Lämna mig inte här ... snälla du	42	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
87	May I have your name, please?	Ert namn, tack?	57	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
88	Yes, but I will need your name, please.	Ja, men jag behöver ändå ha ert namn, tack.	57	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
89	Please go up to the first floor.	Åk upp en våning så tar någon emot er där.	57	Språk-handlings-strategi	Förklaring	Omskrivning med närliggande kulturspecifik företeelse.
90	Please, ask her!	Snälla, fråga henne.	57	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
91	If you are here, could you make yourselves known to us please! Come forward to the front of the queue!	Om ni är här, var då vänliga och kom fram till mig.	74	Språk-handlings-markör	VÄNLIG	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
92	Your name, please?	Ditt namn, tack?	74	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
93	Right away, if you could, please.	Med detsamma, om du kan, tack.	79	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
94	Please have a seat.	Var så goda och sitt.	79	Språk-handlings-markör	VARÅGOD	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
95	Okay, everyone, clear the doubles, please, the cast are coming on set.	Okej, allesammans, ersättarna går åt sidan, tack, skådespelarna är på väg in.	93	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
96	Yes, please do.	Ja, gör det, tack.	95	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
97	Oh, and – er – please be careful where you tread, we have a lot of dry rot up here.	Och, förresten – var försiktig med var ni sätter fötterna, det finns gott om torröta här uppe.	95	Naket segment	---	Utelämning
98	Please.	Snälla, gör det.	95	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
99	Could you tell us who this room is registered to, please.	Kan du upplysa oss om vems rum den här nyckeln tillhör?	97	Naket segment	---	Utelämning
100	Can we see the room please?	Skulle vi kunna få se rummet?	97	Naket segment	---	Utelämning
101	Can you please ask the owners, or leave a message for them, to make absolutely sure all footage from yesterday is retained?	Kan du be ägarna, eller lämna ett meddelande till dem, om att se till att inga bilder från i går raderas?	98	Naket segment	---	Utelämning
102	You can turn it off, please, I'm going to try to sleep, if I can convince Bump!	Nej, du kan stänga av den. Jag ska försöka sova, om klumpen är vänlig nog att låta mig göra det.	99	Naket segment	---	Utelämning
103	Okay, zoom in on that guy, please.	Okej, zooma in den där mannen, tack.	108	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
104	Now, go slow forward, please.	Bra, sakta framåt, tack.	108	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
105	I need a copy of that, please	Jag behöver en kopia av den där sekvensen	108	Naket segment	---	Utelämnning

Engelsk källtext→svensk måltext 2:

Segmentpar hämtade ur *The Lighthouse*, skriven av P.D. James och utgiven 2005 av Faber and Faber, samt ur Ulla Danielssons översättning *Fyren*, utgiven av Wahlström & Widstrand 2006.

Dessa verk är indelade i vad som i översättningen kallas delar och i originalverket kallas books. Dessa är fyra till antalet, och utöver dem tillkommer en prolog och en epilog. I varje del börjar kapitelindelningen om från 1. I tabeller nedan anges därför både del och kapitel som segmentparet är hämtat ur. Av platsbrist inbegrips inte den engelska benämningen books.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
106	Now, please, and in the office.	Omedelbart, och på ert kontor, om det går bra.	3 i del 1	Språkhandlingsstrategi	Förklaring av språkhandlingsvillkor	Omskrivning med närliggande kulturspecifik företeelse.
107	Please make sure that I or one of Mr Dalgliesh's team know where we can find you when you're wanted.	Var snälla och se till att jag eller någon av mr Dalglieshs medarbetare vet var vi kan finna er om ni skulle behövas.	6 i del 2	Språkhandlingsmarkör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
108	Could you wait please, Dr Yelland?	Skulle ni kunna vara snäll och vänta en stund, doktor Yelland?	6 i del 2	Språkhandlingsmarkör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
109	Will you please join us, Mr Tremlett?	Vill ni vara snäll och sätta er här hos oss, mr Tremlett?	7 i del 2	Språkhandlingsmarkör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
110	Show him up, please, Adrian.	Vill du vara snäll och visa honom upp, Adrian.	8 i del 2	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
111	Please excuse me, the cough is troublesome.	Förlåt mig, men den här hostan är besvärlig.	8 i del 2	Naket segment	---	Utelämning
112	Could I have some water, please?	Skulle jag kunna få lite vatten?	8 i del 2	Naket segment	---	Utelämning
113	As cold as possible, please.	Så kallt som möjligt, tack.	8 i del 2	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
114	Can we please get the timings absolutely clear.	Kan ni vara snäll och precisera klockslaget?	8 i del 2	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
115	Then please phone Mrs Burbridge and ask her if she would be good enough to find Millie and bring her here.	Kan ni sedan ringa till Mrs Burbridge och be henne vara snäll och leta reda på Millie och ta med henne hit.	9 i del 2	Naket segment	---	Utelämning
116	Please sit down.	Var snälla och slå er ner.	10 i del 2	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
117	Please give him my compliments.	Var snäll och hälsa honom tillbaka.	10 i del 2	Språk--handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
118	Please sit down.	Var snäll och slå er ner.	1 i del 3	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
119	Kate, please tell me.	Var snäll och berätta, Kate.	3 i del 4	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
120	Please Kate, I have to be told.	Snälla Kate, jag måste få reda på det.	3 i del 4	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
121	Can we please have a window open?	Skulle någon kunna vara snäll och öppna ett fönster	4 i del 4	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
122	If anyone objects to this, will you please let me know.	Om någon har något att invända mot detta ber jag er att tala om det för mig.	4 i del 4	Språk-handlings-strategi	Performativt verb	Omskrivning med närliggande kulturspecifik företeelse.
123	In the meantime, if any of you fall ill, please come at once to the surgery.	Under tiden, om någon av er blir sjuk, så kom genast till mottagningen.	4 i del 4	Naket segment	---	Utelämning
124	Please. Just five minutes.	Kan ni vara snälla och vänta fem minuter?	4 i del 4	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
125	Please. I want her now.	Var snäll och hämta henne [...] Jag vill tala med henne nu.	9 i del 4	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
126	I want you all please to keep very calm and do what I say.	Jag vill att ni håller er mycket lugna och gör precis som jag säger	10 i del 4	Naket segment	---	Utelämning
127	Everyone else out of the way, please.	Och alla andra ska hålla sig ur vägen.	10 i del 4	Naket segment	---	Utelämning
128	Will the women please go back to the house.	Vill kvinnorna vara snälla och gå tillbaka till huset.	10 i del 4	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
129	Please listen.	Var snäll och lyssna på mig.	10 i del 4	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.

Engelsk källtext→svensk måltext 3:

Segmentpar hämtade ur *The Janus Stone*, skriven av Elly Griffiths och utgiven 2010 av Quercus, samt ur Carla Wibergs översättning *Janusstenen*, utgiven av bokförlaget Forum 2010.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
130	Mum, look, I'm sorry if this has upset you but please try to look at the positive side.	Snälla mamma, det gör mig ont att du blir så ledsen för det. Försök se det positiva i det.	3	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
131	Yes please.	Ja tack.	4	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
132	Please.	Snälla.	11	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
133	Could you tell us a bit more about their disappearance, please?	Var snäll och berätta lite mer om deras försvinnande.	16	Språk-handlings-markör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
134	Edward, please.	Säg Edward.	20	Naket segment	---	Utelämnning
135	Oh ... yes please.	Ja tack!	23	Språk-handlings-markör	TACK	Ersättning med icke närliggande kulturspecifik företeelse.
136	Please.	Jag ber er.	28	Språk-handlings-strategi	Performativt verb	Omskrivning med närliggande kulturspecifik företeelse.

Nr	Källsegment	Målsegment	Kap.	Överkategori	Underkategori	Översättningslösning
137	Can ... I ... see ... Sister Immaculata please?	Skulle jag ... kunna få ... prata med ... syster Immaculata?	31	Naket segment	---	Utelämning
138	Please Nelson.	Snälla Nelson.	32	Språkhandlingsmarkör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.
139	Please Horatio.	Snälla Horatio.	32	Språkhandlingsmarkör	SNÄLL	Ersättning med närliggande kulturspecifik företeelse.